

Petra Kemppainen & Silja Makkonen

**"Kaikkee pitää kumminki kokeilla" - Kainuulaisten nuorten kokemuksia
päihteidenkäytöstä**

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma
Syksy 2013

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma
Tekijä(t) Petra Kempainen & Silja Makkonen	
Työn nimi "Kaikkee pitää kumminki kokeilla" - Kainuulaisten nuorten kokemuksia päihteidenkäytöstä	
Vaihtoehtoiset ammattipinnot Mielenterveyshoitotyö	Ohjaaja(t) Kaarina Pikkarainen & Riitta Sievänen Toimeksiantaja Kainuun maakunta -kuntayhtymä (Kainuun Sote 1.1.2013)
Aika Syksy 2013	Sivumäärä ja liitteet 62+7
<p>Tänä päivänä nuorten päihteidenkäyttö on lisääntynyt hurjasti niin Kainuussa kuin muuallakin Suomessa. Päihteidenkäyttö myös aloitetaan yhä nuoremmalla iällä ja humalanhakuinen juominen on lisääntynyt. Aiheemme on tästä syystä hyvin tärkeä ja ajankohtainen.</p> <p>Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tarkoituksena on kuvata kolmen nuoren elämäntarinat ja heidän kokemuksiansa päihdepalveluista Kainuussa kolmen eri esimerkin kautta. Tavoitteena on saada nuorten kokemukset ja ajatukset Kainuun päihdepalveluista kuuluviin ja sitä kautta saada arvokasta tietoa Tieto toiminnaksi -hankkeelle Kainuun päihdepalveluiden kehittämistä varten. Työn tilaajamme on Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän Tieto toiminnaksi -hanke.</p> <p>Opinnäytetyömme tutkimustehtävinä on selvittää, mitkä asiat ovat vaikuttaneet nuorten päihteidenkäyttöön, millaisia kokemuksia nuorilla on päihdepalveluista Kainuussa ja miten päihdepalveluita voitaisiin kehittää Kainuussa. Teoria osiossa käsittelemme muun muassa nuorten päihteidenkäytön taustaa Kainuussa ja muualla Suomessa, päihdepalveluita sekä niihin oleellisesti vaikuttavia lakiasetuksia.</p> <p>Aineistonkeruun menetelmänä käytimme teemahaastattelua, jonka avulla saimme koottua nuorten elämäntarinat. Valitsimme haastatteluihin sopivat nuoret ennalta määriteltujen pääteemojen mukaisesti. Teemahaastattelussa käytimme apunamme haastattelurunkoa, jonka teemat muodostuivat ikäkausien mukaan. Yksi teema oli myös päihteet ja päihdepalvelut, jonka tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia päihdepalveluista.</p> <p>Haastatteluista saatua aineistoa hyödynnettiin opinnäytetyössämme kahdella eri tavalla, nuorten elämäntarinoissa sekä tulokset ja johtopäätökset osioissa. Nuorten elämäntarinoissa haastatteluaineistoja hyödynnettiin sellaisenaan ja nuorten kertomuksista on muodostettu ikäkausittain etenevät elämäntarinat. Tulokset ja johtopäätökset osiossa nousivat esille nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttaneet tekijät, kuten kaveripiiri, lapsuuden huonot kokemukset, ahdistuneisuus, ryhmänpaine, kokeilunhalu ja hyväksynnän hakeminen. Nuoret kertoivat myös kokemuksistaan Kainuun päihdepalveluista, joita pääasiassa olivat kouluterveydenhuolto, lastensuojelu ja nuorisopsykiatrian palvelut. Kainuun päihdepalveluita nuoret toivoivat kehitettävän lisäämällä nuorille suunnattuja matalan kynnyksen paikkoja ja avoimuuden palveluita. Terveysneuvontapiste, jossa olisi myös puhtaiden neulojen vaihtopiste, koettiin yhtälailla tarpeelliseksi.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Nuorten päihdepalvelut, nuori, päihteet, ehkäisevä päihdetyö, korjaava päihdetyö
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Health and Sports	Degree Programme Nursing
Author(s) Kempainen Petra and Makkonen Silja	
Title "You Have to Try Everything Once" - Young people's experiences of substance abuse in Kainuu	
Optional Professional Studies Mental Health Care	Instructor(s) Pikkarainen Kaarina and Sievänen Riitta
	Commissioned by Kainuu Social and Health Care Joint Authority
Date Autumn 2013	Total Number of Pages and Appendices 62+7
<p>The purpose of this qualitative thesis was to describe three young people's life stories and their experiences of services for substance abusers in Kainuu by using three different examples. The aim was to voice the experiences and thoughts of the young people regarding services for substance abusers available in Kainuu. Consequently, the second aim was to collect information for the Tieto toiminnaksi (From Knowledge into Actions) project in order to develop services for substance abusers in Kainuu.</p> <p>This thesis had three research tasks: first, to find out reasons contributing to young people's substance abuse, second to study their experiences of services for substance abusers in Kainuu, and third, to explore ways to develop services for substance abusers further. The theory section examines the reasons contributing to substance abuse in Kainuu and elsewhere in Finland, the services for substance abusers as well as the law and regulations on these services.</p> <p>Data for this thesis was collected with thematic interviews on the life stories of young people. The interviewees were selected to suit the pre-defined main themes.</p> <p>The data is used in two ways: in the life stories of the three young people and in the results and conclusion sections. The data was used as such in the life stories of the young people, and a life story that proceeded as per age groups was also compiled from the three life stories. The research questions are addressed and compared to earlier studies and theories in the conclusion section. Factors contributing to substance abuse were such as friends, negative childhood experiences, anxiety, peer pressure, urge to experiment and search for acceptance are highlighted in the results and conclusion sections. The young people also described their experiences of the services for substance abusers in Kainuu. These services include school health care, child welfare services and mental health services for young people. The young people wished that the services for substance abusers would provide young clients with more low-threshold and open services. In addition, the interviewees stated that places for health counseling with possibility to needle exchange would be useful.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	Youth substance abuse services, young, drugs, substance abuse prevention, remedial substance abuse
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

” Joskus silloin lukiossa, sen jälkeen kun olin kannabista polttanu, aloin kokeilla myös muita huumeita. Niitä ei pitäny enää silloin valistuksesta huolimatta pahoina. Varsinkaan kannabista ei pitäny edes huumeena, ajatteli just silleen että *no sehä on terveellisempää ku tupakka ja alkoholi*. Toki siinä varmaan saatto vaikuttaa just sekin että ne oli laittomia ja sitä ajatteli että se on siistiä käyttää laittomia päihteitä.. Semmonen tietty jännitys joka siihen liittyy kiehto siinä.. ”

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 KAINUULAISTEN NUORTEN PÄIHTEIDENKÄYTTÖ	4
2.1 Kainuulaisten nuorten päihteiden käytön taustaa	4
2.2 Kainuun mielenterveys- ja päihdestrategia 2011-2016	7
2.3 Nuorten päihteidenkäyttöön liittyvät riskitekijät	8
3 NUORTEN PÄIHDEPALVELUT KAINUUSSA	10
3.1 Ehkäisevä päihdetyö	10
3.2 Matalan kynnyksen päihdetyö	13
3.3 Korjaava päihdetyö	14
4 NUORTEN PÄIHDEPALVELUJA OHJAAVAT LAIT	16
4.1 Lastensuojelulaki	16
4.2 Nuorisolaki	17
4.3 Päihdehuoltolaki	17
4.4 Alkoholilaki	18
4.5 Huumausainelaki	18
4.6 Tupakkalaki	18
4.7 Raittiustyölaki	19
5 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	20
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	20
5.2 Tutkimustehtävät	20
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
6.1 Teemahaastattelu	21
6.2 Narratiivinen tarkastelutapa	22
6.3 Kohdejoukon valinta	23
6.4 Haastattelurungot	24
6.5 Aineiston analyysi	25
6.6 Haastatteluiden toteutus	28
6.7 Haastatteluiden eteneminen	29

7 NUORTEN TARINAT	31
7.1 Päihteitä käyttävä nuori, alakoulu – yläkoulu – nivelvaiheen tarkastelua nuoren näkökulmasta.	31
7.1.1 Varhaislapsuus	31
7.1.2 Ala-aste	31
7.1.3 Yläaste	32
7.1.4 Peruskoulun jälkeinen aika	34
7.1.5 Nykytilanne	35
7.1.6 Päihteet ja päihdepalvelut	35
7.2 Lastensuojelun asiakkaana alle 18–vuotiaana ollut nuori, jolla runsasta ja säännöllistä päihteiden käyttöä.	37
7.2.1 Varhaislapsuus	37
7.2.2 Ala-aste	38
7.2.3 Yläaste	38
7.2.4 Peruskoulun jälkeinen aika	39
7.2.5 Nykytilanne	40
7.2.6 Päihteet ja päihdepalvelut	41
7.3 Huumeita käyttävä nuori, jonka syrjäytymiskierre havaittavissa.	44
7.3.1 Varhaislapsuus	44
7.3.2 Ala-aste	44
7.3.3 Yläaste	45
7.3.4 Peruskoulun jälkeinen aika	45
7.3.5 Nykytilanne	46
7.3.6 Päihteet ja päihdepalvelut	47
8 TULOKSET	49
8.1 Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttavat tekijät	49
8.2 Nuorten kokemukset Kainuun päihdepalveluista	50
8.3 Kainuun päihdepalveluiden kehittämisen kohteet	51
9 POHDINTA	53
9.1 Johtopäätökset	53
9.2 Luotettavuus	56
9.3 Eettisyys	58
9.4 Oman ammatillisuuden kehittyminen	60
LÄHTEET	63

LIITTEET

Liite 1: Opinnäytetyön haastattelurunko

Liite 2: Opinnäytetyön haastattelusopimus

Liite 3: Haastatteluaineiston pelkistäminen ja aineiston luokittelu

1 JOHDANTO

Tänä päivänä nuorten päihteidenkäyttö on yleistynyt niin Kainuussa, kuin muuallakin Suomessa. Päihteidenkäyttö aloitetaan yhä nuoremmalla iällä ja humalanhakuinen juominen on lisääntynyt. Aiheemme on tästä syystä hyvin tärkeä ja ajankohtainen. Nuorten lisääntyneestä päihteiden käytöstä huolimatta nuorille suunnatut päihdepalvelut eivät kuitenkaan ole lisääntyneet Kainuussa.

Kainuun nuorten päihdetilanteesta ollaan todella huolissaan monella eri taholla. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän Tieto toiminnaksi -hanke tekee jatkuvaa kehitystyötä pyrkien parantamaan nuorille suunnattuja päihdepalveluita ja opinnäytetyömme tulee kin osaksi kyseisen hankkeen loppuraporttia, joka on nimeltään ”Nuorten ja lapsiperheiden kehittämislinjauksia - Tietoa päihteistä ja päihdepalvelujen tarpeesta”. Työn tilaajamme on Tieto toiminnaksi -hanke ja sen projektipäällikkönä toimi maaliskuuhun 2013 saakka Saara Pikkarainen. Tämän jälkeen projektipäällikkönä on toiminut Pia Kovalainen. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012.)

Opinnäytetyömme *”Kaikkei pitää kumminki kokeilla” - Kainuulaisten nuorten kokemuksia päihteidenkäytöstä* kertoo nimensä mukaisesti nuorten kokemuksista päihteidenkäytöstä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata kolmen nuoren elämäntarinat ja heidän kokemuksiaan päihdepalveluista Kainuussa kolmen eri esimerkin kautta. Tavoitteena on saada selville, mitä nuoret itse ovat mieltä tämänhetkisistä päihdepalveluista, esimerkiksi niiden saatavuudesta ja laadusta. Tuomme esille myös nuorten omat elämäntarinat varhaislapsuudesta nykytilanteeseen ja tärkeää onkin, että nuoren ääni saadaan kuuluviin opinnäytetyössämme.

Kainuun lapsiperheiden ja nuorten päihdetilannetta on tutkittu viime vuosien aikana ja niistä on saatu useita luotettavia tutkimustuloksia. Tällä hetkellä suurimpia huolenaiheita ovat päihteidenkäyttö, terveyden ja hyvinvoinnin huonontunut tila, lisääntyneet sosiaaliset ongelmat, rikollisuuden kasvu, asenteiden löystyminen ja palveluiden puute. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 56-60.)

Opinnäytetyössämme tarkoitamme päihteillä alkoholijuomia sekä kaikkia muita päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita (Päihdehuoltolaki 41/1986. 1-3§). Näitä ovat esimerkiksi eri lääkevalmisteet, liuottimet ja huumeet. Myös tupakka luokitellaan opinnäytetyössämme päih-

teisiin. Tarkastelemme nuorten päihteidenkäyttöä siis hyvin monipuolisesti. Nuorella puolestaan tarkoitamme nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiasta (Nuorisolaki 72/2006. 1-2§.)

Olemme molemmat valinneet vaihtoehtoisiksi opinnoiksemme mielenterveyden opinnot. Näin ollen opinnäytetyömme aihe tukee opintojamme oleellisesti ja aihe on muutoinkin lähellä sydäntämme. Kummallakin meistä on kiinnostusta työskennellä nuorten parissa tulevaisuudessa ja olemme opintojemme tiimoilta päässeet jo hankkimaan työkokemusta nuorten psykiatrisesta hoitotyöstä. Opinnäytetyömme tukee myös ammatillista kehittymistämme hoitotyön asiakkuusosaamisen, terveyden edistämisen osaamisen ja opetus- ja ohjausosaamisen kompetenssien kautta (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2013.) Opinnäytetyömme asiasanat ovat nuorten päihdepalvelut, nuori, päihteet, ehkäisevä päihdetyö ja korjaava päihdetyö.

2 KAINUULAISTEN NUORTEN PÄIHTEIDENKÄYTTÖ

2.1 Kainuulaisten nuorten päihteiden käytön taustaa

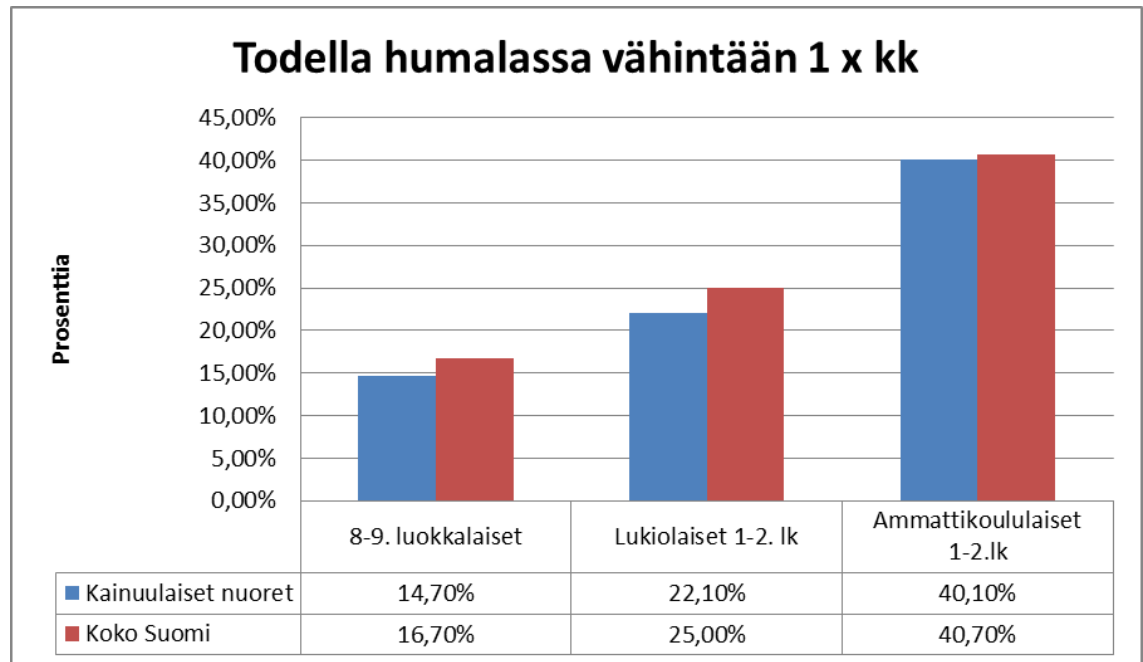
Kainuussa päihteidenkäyttö on lisääntynyt viime vuosien aikana. Myös yleinen alkoholi-
myönteisyys ja lisääntynyt alkoholin suurkulutus ovat kasvaneet, mikä näkyy muun muassa
siinä, että Kainuussa alkoholia myydään 9,1 litraa asukasta kohden vuodessa, kun muualla
Suomessa vastaava luku on 8,2 litraa (THL. Päihdetilastollinen vuosikirja 2012.) Suomalaiset
nuoret myös juovat alkoholia humalanhakuisesti keskimääräisesti enemmän eurooppalaisiin
nuoriin verrattuna (THL. Miten nuoret juovat? 2013.)

Huolenaiheena Kainuussa ovat tällä hetkellä erityisesti humalanhakuinen juominen, huumei-
den kokeilut, reseptilääkkeiden väärinkäyttö ja tupakoinnin sekä nuuskaamisen lisääntymi-
nen. Yhä nuoremmat, jo peruskoululaiset, käyttävät päihteitä säännöllisesti ja päihteet kuulu-
vat usein jo osaksi elämää. Kainuussa päihteiden saatavuus on helppoa ja käyttäjiä on paljon.
Kannabiksen käyttäminen sekä päihteiden sekakäyttö on yleistynyt. Monet nuoret eivät luo-
kittele kannabista nykypäivänä enää huumeeksi. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 24-
26.)

Runsaan päihteidenkäytön seurauksena myös muut ongelmat ovat lisääntyneet, kuten masen-
tuneisuus, unettomuus ja vuorokausirytmien ongelmat. Päihteidenkäytön lisääntymisen taus-
talla voi olla monia asioita, mutta asenteiden löystyminen päihteidenkäyttöä kohtaan on yksi
tekijöistä. Nuorten päihteidenkäytöllä on ollut myös muita seurauksia, kuten lukuisat sosiaa-
liset ongelmat sekä syrjäytymisen ja rikollisuuden lisääntyminen. Päihteidenkäyttö tulee usein
liian myöhään ilmi, eikä Kainuussa ole saatavilla riittäviä päihdepalveluita ongelman korjaa-
miseksi. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 2.)

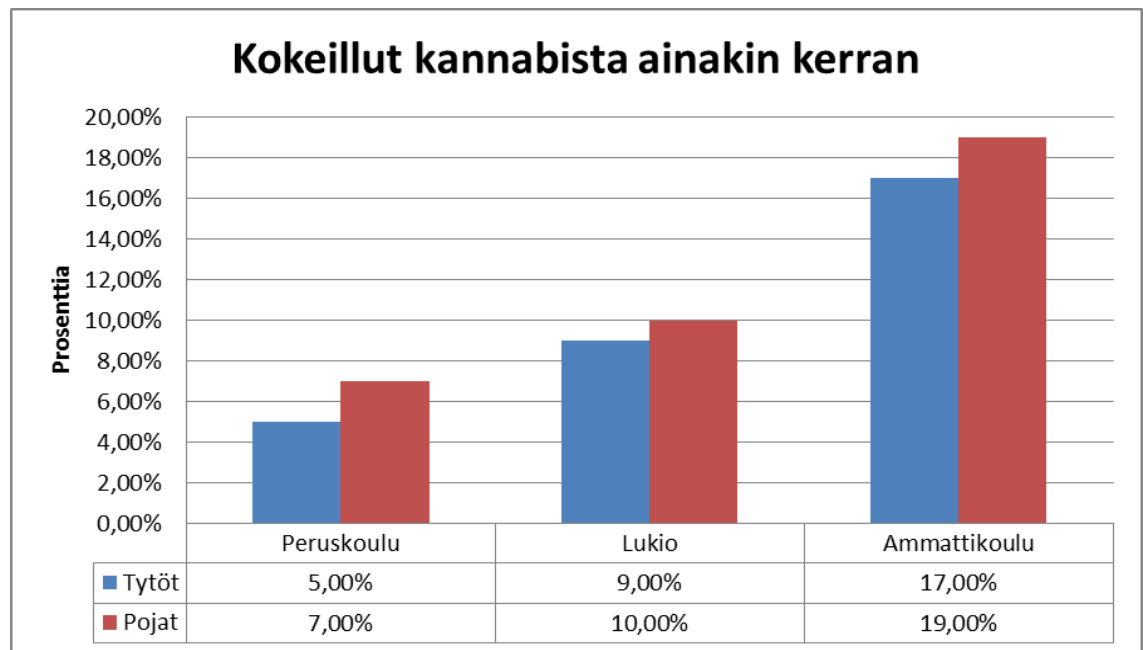
Kainuulaisten nuorten päihteidenkäytöstä verrattuna muun Suomen päihteidenkäyttöön ker-
too alla oleva kuvio (Kuvio 1), johon olemme koonneet kouluterveydenhuollon tekemän
päihdemittarikyselyn tuloksia vuodelta 2010. Prosentuaalinen osuus ilmoittaa, kuinka monta
prosenttia nuorista on todella humalassa vähintään kerran kuukaudessa.

Kuvio 1. Kuinka moni nuori on todella humalassa vähintään kerran kuukaudessa? (Mäki ym. 2010.)

Kuviosta 1 saamme selville kuinka moni nuori on todella humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Kuviossa vertaillaan keskenään Kainuulaisia nuoria ja koko Suomea. Tarkastelun kohteena ovat peruskoulun 8-9. luokkalaiset, lukion 1-2. luokkalaiset ja ammattikoulun 1-2. luokkalaiset. Kuviosta nousee erityisesti esille se, kuinka suuri ero lukiolaisten ja ammattikoululaisten alkoholin käyttämisellä päihdemittarin mukaan on. Ammattikoululaisista vähintään kerran kuukaudessa todella humalassa on miltei kaksi kertaa enemmän kuin lukiolaisista nuorista. Myös 8-9. luokkalaisista yllättävän moni nuori on vähintään kerran kuukaudessa todella humalassa. Kuvio osoittaa kuinka yleistä humalanhakuinen juominen nuorison keskuudessa on nykypäivänä. Kainuulaisia nuoria ja muuta Suomea verratessa huomattavaa eroa ei ole. Täällä resurssit ja päihdepalvelut ovat kuitenkin huomattavasti rajallisemmat, kuin esimerkiksi Etelä-Suomessa. Muita tilastoja tarkastellessa yllättävää on se, että ammattikoululaisista nuorista suuri osa tupakoi. Tytöistä yli 60% ja pojista yli 50% tupakoi säännöllisesti. (Luopa ym. 2010.)

Kuvio 2. Kuinka moni suomalaisista nuorista on kokeillut kannabista ainakin kerran? (THL. Kouluterveyskysely 2011.)

Kuviossa 2 selvitetään kuinka moni suomalaisista nuorista on kokeillut kannabista ainakin kerran. Kuviossa vertaillaan keskenään tyttöjä ja poikia. Tarkastelun kohteina ovat peruskoululaiset, lukiolaiset ja ammattikoululaiset. Kuvioista huomataan, että pojat ovat kokeilleet kannabista tyttöjä useammin. Kuvioista nousevat selkeästi esille myös ammattikoululaiset, joista lähes viidennes on kokeillut kannabista ainakin kerran. Tämä on lähes kaksi kertaa enemmän lukiolaisiin verrattuna. Huolestuttavaa on, että kannabiksen kokeilu on levinnyt myös peruskoulun puolelle. (THL. Kouluterveyskysely 2011, 16.) Myös muiden huumeiden käyttö ja kokeilu ovat lisääntyneet. Vuonna 2009 tehdyn kouluterveyskyselyn tutkimuksen mukaan laittomia huumeita oli kokeillut 16% nuorista, kun vuonna 2011 vastaava luku oli jo 21%. Huumeisiin kohdistuvat asenteet ovat siis selkeästi löystyneet ja huumekeilut lisääntyvät jatkuvasti. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 30.)

2.2 Kainuun mielenterveys- ja päihdestrategia 2011-2016

Kainuun maakunta-kuntayhtymä on laatinut vuonna 2011 mielenterveys- ja päihdestrategian ”Mielellään Kainuussa kaiken ikää” mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämiseksi. Strategian arvoja ovat avoimuus, rohkeus, yhteisöllisyys ja asiakaslähtöisyys. Visiona vuodelle 2016 on, että kainuulaisilla on tahtoa, taitoa ja rohkeutta toimia mielenterveyttä ja päihteettömyyttä edistävasti niin omassa elämässään kuin lähiympäristössään. Myös työntekijöillä on tahtoa, taitoa ja rohkeutta toimia ihmistä kunnioittaen muuttuvissa toimintaympäristöissä sekä päätöksentekijöillä on tahtoa, taitoa ja rohkeutta luoda tarvittavat toimintaedellytykset mielen hyvinvoinnille ja päihteettömälle elämälle. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2011, 2-3.)

Tavoitteena on vahvistaa tahtoa, taitoa ja rohkeutta edistämällä puhetta mielenterveydestä ja päihteistä, antamalla myönteistä palautetta, tukea ja ohjausta sekä tukemalla toisiamme kainuulaisina yhteisöllisyyteen. Toinen tavoite on edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä paikallisesti ja maakunnallisesti, tehostaa tiedottamista mielenterveys- ja päihdetyöstä ja niihin liittyvistä palveluista sekä kehittää työntekijöiden ja toimijoiden mielenterveys- ja päihdetyön osaamista. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2011, 2-5.)

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden tukeminen on myös tärkeää ottaa huomioon kehittämissuunnitelmissa. Neuvolan, koulun, perhetyön ja lastensuojelun työhön on perinteisesti sisällytetty vanhemmuuden tukeminen. Päävastuu lasten kasvatuksesta on kuitenkin kodilla ja vanhemmilla. Vanhemmuutta tukemalla voidaan vahvistaa perheitä ja tehdä kodista turvallinen ja hyvä kasvupaikka. Kotoa lapsi ja nuori oppii tärkeitä taitoja, kuten rooleja, normeja, asenteita, tunteiden käsittelyä ja päätöksentekotaitoja. Perheitä tukemalla ja vahvistamalla voidaan ennaltaehkäisevästi vaikuttaa myös nuorten päihteenkäyttöön sekä hyvinvointiin. Perheiden hyvinvointiin kannattaa siis ehdottomasti panostaa, jos halutaan ennaltaehkäistä nuorten päihdeongelmien sekä mielenterveysongelmien syntyä. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2011, 10-12.)

Kainuun maakunta-kuntayhtymässä riippuvuushoidon palvelut katsotaan kuuluvaksi vain 18- vuotta täyttäneille. Nuorille suunnattuja riippuvuushoidon hoitopaikkoja ei siis ole. Huolestuttavaa on myös se, ettei mikään tahon ole ollut vastuussa nuorille suunnatuista päihdepalveluista. Vuoden 2013 alusta alkaen nuorten päihdepalvelut ovat kuuluneet perhepalveluiden vastuualueelle. Nuorten kanssa työskennelleet ovat tuoneet ilmi tietoa, etteivät nuo-

ret koe aikuisten mielenterveys- ja riippuvuushoitopalveluiden olevan oikea hoitopaikka heille. He ovat toivoneet matalan kynnyksen hoitopaikkaa, joka olisi nuorille luontaisessa ympäristössä, kuten kouluilla tai nuorisotiloissa. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2011, 13-15.)

2.3 Nuorten päihteidenkäyttöön liittyvät riskitekijät

Nuorten päihteidenkäyttöön voivat vaikuttaa lukuisat erinäiset ja yksilölliset syyt, mutta yleisesti katsottuna nuorten päihteidenkäyttö voidaan jaotella raittiuteen, kokeilukäyttöön, satunnaiseen käyttöön, varhaiseen huolestuttavaan tai haitalliseen käyttöön ja päihderiippuvuuteen. Ikävä tosiasia on se, että myös nuorelle ihmiselle voi kehittyä päihderiippuvuus. Helposti ajatellaan että päihderiippuvuus syntyy vain henkilölle, jolla on vuosikymmenten kokemus runsaasta päihteidenkäytöstä. Päihteet voivat kuitenkin aiheuttaa riippuvuutta jo hyvin lyhyessäkin ajassa. Päihderiippuvuutta on kuitenkin usein vaikeaa diagnosoida nuorella, koska päihderiippuvuuden kaikki kriteerit eivät välttämättä toteudu heidän kohdallaan. Vieroitusoireet ovat yksi kriteeri, joka ei jokaisen nuoren kohdalla välttämättä toteudu, vaikka muut kriteerit täytyisivätkin. Tärkeintä kuitenkin on, että päihdeongelmaan puututaan varhaisessa vaiheessa. (Kylmänen 2005, 23.)

Nuorten päihteidenkäyttöön liittyvät riskit on tärkeää tunnistaa ja niihin tulee reagoida nopeasti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sellaisista perheistä tuleviin nuoriin, joilla ei ole päihdeetöntä mallia perheessään tai kaveripiirissään. Riski päihteidenkäytön kokeiluun ja käytön aloittamiseen on tällöin erityisen suuri. (Kylmänen 2005, 41-42.) Varhainen alkoholinkäytön aloittaminen on myös suuri riskitekijä myöhemmälle ongelmakäytölle. Voidaan siis myös todeta, että mitä nuorempana päihteidenkäytön aloittaa, sitä suurempi todennäköisyys riippuvuuden syntyyn on olemassa. (THL. Ehkäisevä päihdetyö 2013.)

Nuorten päihteidenkäyttöön johtavia riskitekijöitä voivat olla myös geneettisyys, nuoren persoonallisuuteen vaikuttavat ominaisuudet ja lapsuus sekä siihen liittyvät kokemukset. Lisäksi nuorilla voi esiintyä tarkkaavaisuushäiriöitä, uhmakkuus- ja käytöshäiriöitä tai muita ongelmia temperamenttiin ja aggressiivisuuteen liittyen. Edellä mainittuja asioita pidetään riskitekijöinä päihdeongelmien syntyemiselle. Traumaattiset elämäkokemukset ja oppimisvaikeudet altistavat myös päihteidenkäytölle. Merkittävässä roolissa ovat myös kotoa opitut asenteet päihdeidenkäytölle. Mikäli vanhemmat sallivat päihdeidenkäytön, eivätkä aseta nuorelle riittävästi rajoja tai kotona on yleisesti huono ilmapiiri, ajautuu nuori herkemmin päihteiden käyttöön.

Kaveripiirillä on myös suuri vaikutus nuorten päihteidenkäyttöön. (Espoon kaupunki. Sivistystoimi 2012.) Runsaasti alkoholia juovien nuorten muotokuvassa on tunnistettu viisi ominaisuutta: tupakointi, vanhempien vähäinen nuoren vapaa-ajanviettoon liittyvä valvonta, runsaat taskurahat, ikätovereita varhaisempi biologinen kehitys ja seurustelun aloittaminen. Tyttöillä runsaan päihteidenkäytön taustalla on havaittu olevan psykosomaattisia oireita ja negatiivinen minäkuva. Myös poikien runsaalla alkoholin juomisella on havaittu olevan yhteys heikkoon itsetuntoon. Sosiaalisten taitojen puute ja koulunkäyntiin liittyvä kiinnostuksen puute ovat myös riskitekijöitä päihteidenkäytön aloittamiselle. (Pirskanen 2007, 22-23.)

3 NUORTEN PÄIHDEPALVELUT KAINUUSSA

Kainuussa nuorille ja lapsiperheille suunnatuissa päihdepalveluissa on havaittu olevan paljon epäkohtia. Kainuun maakunta-kuntayhtymän tammikuussa 2012 tekemässä internet -kyselyssä selvisi, että 92 % kyselyyn vastanneista koki, ettei Kainuussa päihdepalveluita ole riittävästi. Lisäksi 82 % vastaajista koki, etteivät palvelut jakaudu alueellisesti tasapuolisesti. Kyselyyn vastanneet olivat kuntayhtymän ja kuntien työntekijöitä, jotka työskentelevät nuorten ja lapsiperheiden parissa. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 61.)

Epäkohdiksi päihdepalveluissa osoittautuivat tutkimuksen mukaan epätietoisuus siitä, kenen vastuulle nuorten ja lapsiperheiden päihdepalvelut kuuluvat kuntayhtymässä sekä kunnissa. Kyselyyn vastanneille oli myös epäselvää, minne päihdeongelmaiset nuoret ohjataan ja missä heille suunnattua päihdehoitoa ja -kuntoutusta tapahtuu. Vastaajat kokivat, että Kainuussa nuorilta puuttuvat ennaltaehkäisevät sekä hoito- ja matalankynnyksen palvelut, asumispalvelut, tukiasunnot ja nuorten päihdepysäkki, nuorisoasemat sekä katkaisu- ja kuntoutuspalvelut. Tämän lisäksi A-klinikan toiminta koettiin puutteelliseksi, koska se on suunnattu ainoastaan yli 18-vuotiaille. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 56-62.)

Päihdepalvelut jaotellaan ehkäisevään, matalankynnyksen ja korjaavaan päihdetyöhön. Seuraavaksi tulemme tarkemmin kertomaan, mitä ne pitävät sisällään ja kuinka ne toteutuvat Kainuussa.

3.1 Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön tarkoitus on edistää päihteettömiä elintapoja, vähentää ja ehkäistä päihdehaittoja sekä pyrkiä ymmärtämään ja hallitsemaan päihdeilmiöitä. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin. Lisäksi sillä vaikutetaan päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin, sekä päihteidenkäyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on päihdetyön elämäntapa ja päihdeongelmien ennaltaehkäisy. (THL. Ehkäisevä päihdetyö 2013.) Ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristö on hyvin laaja-alainen ja sitä pyritään toteuttamaan kaikkialla nuorille keskeisissä paikoissa. Toimintaympäristöjä ovat oppilaitokset, järjes-

töt ja yhdistykset, seurakunnat, media, psykiatriset palvelut, terveydenhuollon palvelut, päihdepalvelut, päivähoito, nuorisotyö, lastensuojelu ja erilaiset alueelliset projektit. Myös poliisit tekevät ehkäisevää päihdetyötä. Poliisit puuttuvat alaikäisten päihteidenkäyttöön sekä vieraillevat esimerkiksi kouluilla kertomassa päihteiden aiheuttamista vaaroista. Poliisit valvovat lisäksi nuorten päihteidenkäyttöön liittyvien lakien toteutumista. (Kylmänen 2005, 9-17.)

Valistus on tärkeä osa päihteidenkäytön ehkäisyä, mutta ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan paljon muutakin. Ehkäisevä päihdetyö voidaan jakaa kolmeen eri tasoon: primaari-, sekundaari- ja tertiääritasoon. Primaaritason ehkäisyyn tavoite on lisätä tietoisuutta päihdehaittoista ennen ongelmien syntyä. Primaaritason ehkäisyssä tärkeässä roolissa ovat kotikasvatus sekä koulujen tarjoama tietoisuus. Tietoisuuden lisäämisellä pyritään vaikuttamaan positiivisesti lasten ja nuorten elämään, sekä neuvotaan heitä tekemään terveyteen vaikuttavia hyviä valintoja. Kouluterveyskyselyiden avulla pyritään kartoittamaan lasten ja nuorten terveydentilaa ja elämäntilannetta, kuten unen määrää, ruokailutottumuksia ja päihteidenkäyttöä. Sekundaaritason ehkäisy on riskiryhmiin kohdistuvaa ehkäisevää työtä, joka kohdistuu ryhmiin tai yksilöihin. Tärkeitä tavoitteita ovat varhainen puuttuminen ja mahdollisten ongelmien ennaltaehkäisy. Tertiääriehkäisy on korjaavaa työtä, jossa kohderyhmänä ovat päihteiden ongelmakäyttäjät. Siinä tärkeässä roolissa on päihdeongelman uusiutumisen ehkäisy. Toiminnot pitävät usein sisällään hoito- ja kuntoutustoimenpiteitä. (Kylmänen 2005, 10.)

Verkostoyhteistyö on tärkein ehkäisevän päihdetyön toteutustapa. Päihdetyötä tehdään yhä enemmän verkostoitumalla sekä moniammatillisena ja poikkihallinnollisena yhteistyönä, jossa kuntatasolla ovat edustettuina kaikki keskeiset toimijat ja järjestöt. Verkostotyössä periaatteena on, että eri toimijat yhdistävät osaamisensa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Piisi 2001, 49.)

Ehkäisevän päihdetyön tehtäviksi voidaan luokitella päihdeopetuksen tarjoaminen, mikä tarkoittaa lähinnä kouluissa ja nuorisotaloilla tapahtuvaa päihdeopetusta. Opetustyössä ehkäisevä päihdetyö on liitetty osaksi terveystietoa ja muita oppiaineita. Toisena tehtävänä on päihteiden käytön haittoihin kohdistuvan kontrollin lisääminen, jossa moniammatillinen verkosto puuttuu nuoren elämään ja tarjoaa riittävää hoitoa sekä tukea koko perheelle. Kolmantena tehtävänä pyritään vaikuttamaan alkoholin tarjonnan ja käytön rajoittamiseen erilaisissa vapaa-ajan tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Tällöin päihteidenkäyttöä valvovat useimmiten poliisit ja järjestyksenvalvojat. Yhä useammat nuorille suunnatut tapahtumat alkavat olla päihdeet-

tömiä ja päihteidenkäyttöön puututaan, mikäli tarvetta ilmenee. Neljäntenä tehtävänä ehkäisevä päihdetyö pyrkii estämään alaikäisten alkoholijuomien saatavuutta. Muita tärkeitä ehkäisevän päihdetyön tehtäviä ovat alaikäisten alkoholijuomien saatavuuden estäminen, rattijuoppouden kontrollointi, julkiseen alkoholinkäyttöön puuttuminen ja sen kontrollointi sekä vastuun painottaminen myös yksilö- ja paikallistasolle. (Kylmänen 2005, 11.)

Ehkäisevää päihdetyötä nuorten kanssa tehdessä on tärkeää tarkastella päihdetyötä myös yksilötasolla. Yksilön näkökulmasta tavoitteena voi olla esimerkiksi elämäntavoitteen lisääminen ja vaikuttaminen päihdeasenteisiin. Hyvä vuorovaikutussuhde on ehkäisevän päihdetyön onnistumisen näkökulmasta erityisen tärkeää. Nuorten kohdalla on tärkeää myös korostaa hyviä sosiaalisia verkostoja ja tukea nuorta niiden muodostamisessa. Hyvään sosiaaliseen verkostoon voidaan katsoa kuuluvaksi esimerkiksi perhe tai ystävät, nuorisotoimi sekä harrastuksiin liittyvät piirit. Lisäksi harrastuksilla, terveellisillä elämäntavoilla ja päihteettömyydellä on osoitettu olevan selkeä yhteys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Kylmänen 2005, 9.)

Päihdehuoltolaki ja raittiustyölaki edellyttävät, että kunnat järjestävät tarpeen mukaan ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevää päihdetyötä voidaan tehdä nuorten vapaa-ajan toiminnan yhteydessä, kouluissa, nuorisotoiminnassa ja osana kunnan sosiaali- ja terveystalouksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Ehkäisevässä päihdetyössä on hyvä muistaa myös yhteiskunnallinen vaikutus nuorten päihteidenkäyttöön. Esimerkiksi sillä, millaisen kuvan media tarjoaa nuorille päihteidenkäytöstä, voi olla vaikutuksia nuorten asenteisiin. Mediasta saa helposti myönteisen kuvan päihteidenkäytöstä ja nuori voi mieltää päihteidenkäytön hyväksyttäväksi ja myönteiseksi asiaksi. Suomessa on kuitenkin viime vuosina laissa rajoitettu mainontaa, jotta tällaiselta ongelmalta voitaisiin välttyä. Televisiossa näkyy kuitenkin yhä edelleen paljon päihteidenkäyttöä sekä alkoholijuomien mainontaa. Nuoret myös valvovat usein myöhään ja katsovat iltaisinakin televisiota. (Salokoski 2007.) Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna on myös tärkeää panostaa terveyttä edistävään ympäristöön, sekä kohdentaa terveystalouksia ennaltaehkäisevään ja terveyttä edistävään toimintaan. Terveyttä edistävässä ympäristössä kehitetään henkilökohtaisia taitoja, vahvistetaan yhteiskunnallisia toimia, sekä luodaan myönteinen ja päihteettömyyden kannustava elinympäristö. (Anderson 1995.)

3.2 Matalan kynnyksen päihdetyö

Matalan kynnyksen päihdepalveluita ovat muun muassa kunnan järjestämät palvelut, seurakunnan järjestämät palvelut, eri järjestöt, MLL, vapaaehtoistyö, tukitoiminta ja terveysneuvontapisteet, joissa nuorille annetaan esimerkiksi neuvontaa, ohjausta, rokotuksia, haavanhoidto-ohjeita ja pistosvälineiden vaihdon mahdollisuus. Matalan kynnyksen päihdepalveluita nuorille tarjoavat myös nuorisoasemat, jotka auttavat erityisesti nuoruuteen, päihteidenkäyttöön ja elämänhallintaan liittyvissä ongelmissa. Toimintamuodot ovat pitkälti samat kuin A-klinikoilla ja nuorisoasemat toimivatkin yleensä hallinnollisesti A-klinikoiden yhteydessä. Kainuussa tällaista nuorisoasemaa tai terveysneuvontapistettä ei kuitenkaan ole. A-klinikka on tarkoitettu ainoastaan yli 18-vuotiaille aikuisille. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 38-40.)

Kainuussa toimivia matalan kynnyksen päihdepalveluita ovat muun muassa etsivä nuorisotyö. Etsiviä nuorisotyöntekijöitä oli Kainuussa vuonna 2012 Kajaanissa (4), Sotkamossa (2), Suomussalmella (2), Kuhmossa (1) ja Paltamossa (1). Etsivän nuorisotyön tarkoitus on tavoittaa avun tarpeessa olevat nuoret ja ohjata heidät tarvittavien palveluiden ja tuen piiriin. Näillä pyritään edistämään kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä kouluihin ja työmarkkinoille. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 38.)

Kouluterveydenhuolto on todella tärkeä matalan kynnyksen palvelu ympäri Kainuuta. Kouluterveydenhuolto tarjoaa nuorille keskusteluapua sekä tekee heille muun muassa päihdemittari kyselyitä. Päihdemittarikyselyiden tarkoituksena on selvittää kuinka runsasta nuorten päihteidenkäyttö on. Sen avulla voidaan myös arvioida toimintakykyä ja alkoholinkäyttöön liittyviä ongelmia sekä seurauksia. (THL. Adsume, nuorten päihdemittari 2013.) Koulukuraattorit ovat myös tarvittaessa saatavilla, jos nuorella esiintyy esimerkiksi koulunkäyntiin liittyviä hankaluuksia, päihteidenkäyttöä tai muita ongelmia. He puuttuvat nuoren ongelmiin ja huomaavatkin usein ensimmäisenä nuoren käytöksessä tapahtuvat muutokset. Palveluverkosto toimii hyvin ja he tekevät jatkuvaa yhteistyötä eri tahojen välillä nuoren tarpeen mukaisesti. Ainoa ongelma on, että nämä palvelut eivät ole erikoistuneet päihdetyöhön, eikä päihdetyön asiantuntijoita ole saatavilla ollenkaan alle 18-vuotiaille matalan kynnyksen palveluisa. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012, 39-43.)

3.3 Korjaava päihdetyö

Korjaavalla päihdetyöllä tarkoitetaan päihdeongelmasta kärsivien hoito- ja kuntoutustyötä. Siinä keskitytään parantamaan jo syntynyttä päihderiippuvuutta (THL. Nuorten päihdepalvelut 2013.) Kainuun maakunta-kuntayhtymässä riippuvuushoidon palvelut ovat linjattu kuuluvaksi yli 18-vuotiaille. Aikaisemmin ei ole ollut selvillä, kenen vastuulle nuorten päihdepalvelut Kainuussa kuuluvat. Tästä syystä yksikään taho ei ole ollut vastuussa nuorten päihdepalveluiden järjestämisestä. Vuoden 2013 alusta alkaen Kainuun nuorille suunnatuista päihdepalveluista vastaavat perhepalvelut ja lastensuojelu. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2012.)

Korjaavassa päihdetyössä päihdepalvelut toteutetaan yleisesti osastohoidossa. Osastohoito on monesti nuorelle ainoa ja tärkein mahdollinen hoitopaikka, koska korjaavissa päihdepalveluissa hoidetaan jo syntynyttä päihderiippuvuutta. Kainuusta ei löydy päihteisiin erikoistunutta osastohoitopaikkaa, joten nuoret joudutaan usein lähettämään hoitoon muille paikkakunnille suurempiin kaupunkiin. Oulusta ja Kuopiosta löytyy nuorille suunnattuja päihteisiin erikoistuneita hoito- ja kuntoutuspaikkoja. Niistä löytyy erikoisosaamista nuorten päihde- ja mielenterveysongelmien hoitoon. Tarvittaessa kainuulaisia nuoria lähetetään hoitoon kyseisille paikkakunnille, mikäli Kainuun päihdepalvelut ovat riittämättömiä. (Limingan koulutuskeskus 2013.)

Kainuussa on nuorisokoteja, joihin toisinaan asetetaan runsaasti päihteitä käyttäviä huostaanotettuja nuoria, jotta päihteidenkäyttöä saadaan rajoitettua. Nämä eivät kuitenkaan ole korjaavia päihdepalveluita. Nuorisokodeissa nuorten päihteidenkäyttöä pystytään rajoittamaan, koska päihteidenkäyttö niissä on ehdottomasti kielletty ja nuorille asetetaan selkeät rajat ja säännöt. Monesti runsas päihteidenkäyttö on hankaloittanut jo arkea sekä koulunkäyntiä niin paljon, että nuorisokodeissa nuorilla on mahdollisuus opiskella sekä korottaa arvosanoja. Nuorisokotien tavoitteita ovat esimerkiksi tarjota nuorille turvallinen kasvuympäristö, opettaa elämisen perustaitoja sekä tukea pääsyä kasvatussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla. (Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän palvelut 2013.) Nuorisokodeissa arjesta pyritään tekemään mahdollisimman kodinomaisen, turvallisen ja kuntouttavan. Nuorille luodaan säännöllinen päivärutiini, jota tulee noudattaa. Harrastukset ja normaalit arjen askareet kuuluvat myös osaksi päivittäis-

tä toimintaa. Perhekeskeisyys ja omahoitajuus ovat hoitotyön menetelmiä, joita nuorisokodeissa käytetään ja arvostetaan. (Sosiaaliportti 2012.)

4 NUORTEN PÄIHDEPALVELUJA OHJAAVAT LAIT

Nuorten kanssa tehtävää päihdetyötä ja päihdepalveluita ohjaavat useat eri lait ja asetukset sekä ohjeistukset ja ohjelmat. Nuorille suunnattuja päihdepalveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee ottaa huomioon nämä tekijät. Tarkastelemme seuraavaksi opinnäytetyömme kannalta keskeisiä lakeja.

4.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja suojeluun sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja heidän tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on annettava tarpeen mukaan vanhemmille tukea kasvatustehtävässä. Heidän tulee pyrkiä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluita ja tukitoimia. Lastensuojelulaissa pidetään lapsena alle 18-vuotiaista ja nuorena 18-20-vuotiaista. (Lastensuojelulaki 417/2007. 1-2§, 6§.)

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sitä toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelua voi olla myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lisäksi kunta järjestää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelulaki 417/2007. 3§.)

Lastensuojelun keskeisinä periaatteina on siis edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia sekä pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia ja puuttua riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteutettaessa on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Etua arvioitaessa tulee huomioida miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle muun muassa tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen sekä mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omiin asioihin. Kunnan kehitettäessä ja järjestettäessä palvelu-

ja on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toiveisiin. (Lastensuojelulaki 417/2007. 4§, 8§.)

4.2 Nuorisolaki

Nuorisolain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa heidän kasvu- ja elinoloja. Tässä laissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta. (Nuorisolaki 72/2006. 1-2§.)

Nuorisotyö- ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Lisäksi nuorisotyöstä vastaavat nuorisoyhdistykset ja muut nuorisotyötä tekevät järjestöt. Kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat muun muassa nuorten kasvatuksellinen ohjaus, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki sekä toimintatilojen, harrastusmahdollisuuksien, tieto- ja neuvontapalveluiden ja tarvittaessa etsivä nuorisotyön järjestäminen. Nuorisotyötä ja -politiikkaa toteutetaan monialaisena yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. (Nuorisolaki 72/2006. 7§.)

Etsivä nuorisotyö on yksi Kainuun kunnan järjestämistä palveluista. Sen tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Kunnan järjestettäessä etsivää nuorisotyötä, tulee sen nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö, jolla on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. (Nuorisolaki 72/2006. 7b§.)

4.3 Päihdehuoltolaki

Lain tavoite on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Tavoitteena on myös edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihteellä tarkoitetaan alkoholijuomaa sekä muita päihtymistarkoitukseen käytettäviä aineita. Kunnan tulee järjestää päihdehuolto sisällöltään ja laajuudeltaan tarvetta vastaavaksi. (Päihdehuoltolaki 41/1986. 1-3§.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja kehittämällä pystytään järjestämään erityisesti päihdehuoltoon tarkoitettuja palveluja. Päihdehuollon palveluiden tulee olla helposti tavoitettavissa, joustavia sekä monipuolisia ja ne täytyy pyrkiä järjestämään ensisijaisesti avohuollon toimenpitein. Palveluja tulee antaa päihdeongelmasta kärsivälle henkilölle sekä hänen perheelleen ja muille läheisilleen heidän tarvitseman avun, tuen ja hoidon tarpeen perusteella. Päihdehuollon palveluihin tulisi voida hakeutua oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Hoidon on perustuttava luottamuksellisuuteen ja toiminnassa tulee ottaa ensisijaisesti huomioon päihteitä käyttävän henkilön ja hänen läheistensä etu. (Päihdehuoltolaki 41/1986. 6-8§.)

4.4 Alkoholilaki

Alkoholilla tarkoitetaan juomaa, joka sisältää enemmän kuin 2,8 % alkoholia. Alkoholijuomia ei saa myydä alle 18-vuotiaalle henkilölle. Alkoholilain tarkoituksena on ehkäistä alkoholista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. (Alkoholilaki 1143/1994. 1§, 3§ & 16§.)

4.5 Huumausainelaki

Tavoitteena on ehkäistä huumausaineiden laitonta valmistusta, levittämistä, käyttämistä sekä Suomeen tuomista ja Suomesta viemistä. Huumausaineella tarkoitetaan huumaantumistarkoitukseen käytettäviä aineita, jotka ovat terveydelle vaarallisia. (Huumausainelaki 373/2008. 1§ & 3§.)

4.6 Tupakkalaki

Lain tarkoituksena on pyrkiä ehkäisemään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja edistää käytön lopettamista. Tavoitteena on myrkyllisten ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tupakkatuotteita ja tupakointivälineitä ei saa myydä tai luovuttaa alle 18-vuotiaalle henkilölle. (Tupakkalaki 693/1976. 1§ & 10§.)

4.7 Raittiustyölaki

Raittiustyölain tarkoituksena on totuttaa kansalaiset terveellisiin elämäntapoihin ohjaamalla heitä välttämään päihteiden käyttöä. Käytännön raittiustyön tekemisestä vastaavat pääasiassa kunnat sekä raittius- ja kansanterveysjärjestöt. (Raittiustyölaki 828/1982. 1-2§.)

Raittiustyön ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Raittiustyön toimeenpanosta, raittiuden edistämisestä ja alkoholiolojen seuraamisesta vastaa kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Raittiustyöstä vastaavan toimielimen on toimittava yhteistyössä kunnan terveys-, sosiaali- ja koulutoimen kanssa. (Raittiustyölaki 828/1982. 3-4§)

5 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata kolmen nuoren tarinat ja heidän kokemuksiaan päihdepalveluista Kainuussa kolmen eri tarinan kautta. Nuoret kertovat elämäntarinansa varhaislapsuudesta nykyyhetkeen saakka, sekä paneutuvat tarinoissaan erityisesti päihteidenkäyttöön sekä päihdepalveluihin, joita ovat käyttäneet. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytämme teemahaastattelua. Nuoria haastatteleamalla pyrimme selvittämään heidän kokemuksiaan päihteidenkäytöstä sekä millaista apua he ovat saaneet päihdeongelmiinsa täällä Kainuussa.

Opinnäytetyömme tavoitteena on saada nuorten kokemukset ja ajatukset Kainuun päihdepalveluista kuuluviin ja sitä kautta saada myös arvokasta tietoa Tieto toiminnaksi -hankkeelle Kainuun päihdepalveluiden kehittämistä varten. Haastatteluiden tavoitteena on, että nuoret kuvaavat omaan elämäänsä heijastaen, millaisia kokemuksia heillä on päihdepalveluiden asiakkuudesta. Toisena tavoitteena on selvittää, millaisia vaikeuksia heillä on ollut ja ovatko he saaneet apua ongelmiinsa. Haastattelut ovat narratiivisia eli kertomuksellisia. Näin saamme selville milloin nuorten päihteidenkäyttö on alkanut ja mitkä syyt tähän ovat mahdollisesti johtaneet. Nuoret ovat parhaita asiantuntijoita heille suunnattujen palveluiden arvioinnissa, joten on tärkeää ottaa nuorten näkökulmat sekä mielipiteet huomioon päihdepalveluiden kehittämisessä. Pyydämme nuoria kertomaan, minkälaisia päihdepalveluita he toivoisivat nuorille olevan Kainuussa. Tieto toiminnaksi -hanke ottaa nuorten kertomukset huomioon nuorille suunnattujen päihdepalveluiden kehittämisessä ja suunnittelussa.

5.2 Tutkimustehtävät

Mitkä asiat ovat vaikuttaneet nuorten päihteidenkäyttöön?

Millaisia kokemuksia nuorilla on päihdepalveluista Kainuussa?

Miten päihdepalveluita voitaisiin kehittää Kainuussa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Teemahaastattelu

Valitsimme opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Tämä oli meidän opinnäytetyömme kannalta sopivin menetelmä saada selville niitä asioita mitä tavoitteenamme oli. Tärkeimmät syyt teemahaastattelun valintaan olivat hyvin pieni kohdejoukko sekä tavoitteenamme oli saada aineistosta narratiivinen eli tarinallinen, jossa tulee esille nuoren elämäntarina. Jo näiden kriteerien perusteella teemahaastattelu soveltui aineistonkeruumenetelmäksi parhaiten.

Haastattelu sopii menetelmänä moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin ja se on hyvin joustava menetelmä kerätä halutunlainen aineisto. Haastattelutilanteessa ollaan haastateltavan kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa, joka luo mahdollisuuden toteuttaa tiedon hankintaa itse tilanteessa. Haastateltavalta voidaan kysyä esimerkiksi perusteluita tai tarkennuksia asioihin haastattelutilanteen aikana. Haastattelun yhtenä tärkeänä etuna on myös sanaton viestintä. Sanallisen viestinnän lisäksi haastateltavasta on tärkeää tarkastella sanatonta viestintää, kuten ilmeitä ja eleitä, joita voidaan käyttää hyödyksi aineiston analysoinnin yhteydessä. Haastatteluiden tavoitteena opinnäytetyössämme on saada kootuksi aineisto nuoren elämän eri vaiheista ja päihteiden käytöstä sekä muista siihen liittyvistä asioista. Aihe on hyvin vaikea ja arka, joten siitäkin syystä haastattelu menetelmänä soveltuu hyvin opinnäytetyöhömmme. Haastattelun yhteydessä saadaan luotua vuorovaikutussuhde haastattelijoiden ja haastateltavan välillä, jolloin syntyy luottamus ja se helpottaa kertomaan henkilökohtaisistakin asioista. Haastattelussa annetaan mahdollisuus kertoa teemojen pohjalta itsestään hyvinkin vapaasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34-35.)

Teemahaastattelu on keskustelunomainen haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin aihepiireihin ja osallistujien määrä on pieni. Se on keskustelua, jolla on etukäteen päätetty tarkoitus. Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Se sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Puolistrukturoitu tarkoittaa, että teemat ja kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta niiden järjestys ja sanamuoto voivat vaihdella. Vastauksia ei myöskään ole sidottu mihinkään vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltava voi vastata ja kertoa asioistaan omin sanoin. (Hirsjärvi ym. 2001, 47-48.) Teemat ovat etukäteen hyvin laaditut ja määritellyt, mikä

helpottaa haastattelun kulkua ja toteutusta. Haastateltava pystyy teeman avulla kertomaan itsenäisesti ja vapaasti asioista, kun taas haastattelijat voivat esittää tarkentavia kysymyksiä kuhunkin teemaan liittyen. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei meidän opinnäytetyössämme ole merkitystä, vaan keskustelun luonteva kulku määrittelee etenemisjärjestyksen. Yksi teemahaastatteluiden eduista on se, että aineisto rakentuu aidosti ja perustuu haastateltavan omiin kokemuksiin. (Tilastokeskus.)

Teemahaastattelu on paras tutkimusmenetelmä, kun tahdotaan selvittää vähän tunnettuja asioita ja vastaukset perustuvat yksilön omaan kokemukseen tai kun ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan. Kuvaamme opinnäytetyössämme nuorten todellista elämää, joten tällöin vastaukset perustuvat nuorten omiin kokemuksiin ja näin ollen tutkimustuloksia ei pystytä etukäteen ennustamaan. Lähtökohtana aineistolle on todellisen elämän kuvaaminen. Teemahaastattelu on myös hyvä menetelmä saada nuoret kertomaan ennakkoon valituista aiheista teemojen avulla. Kyseessä on heidän elämä ja henkilökohtaiset sekä aratkin asiat, joten nuoren on helppo teemojen kautta puhua niistä asioista mistä itse haluaa. Haastattelu- menetelmä on hyvin joustava ja soveltuu opinnäytetyömme aiheeseen hyvin. Teemahaastattelu antaa nuorelle mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan omin sanoin ja haastattelussa nuori voi kertoa ja tuoda esille asioita, mitä emme itse huomaisi edes kysyä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

6.2 Narratiivinen tarkastelutapa

Opinnäytetyömme tarkastelutapa ja tutkimusote on hyvin pitkälti narratiivinen eli kertomuksellinen tai tarinallinen. Narratiiviset aineistot ovat siis kerronnallisia ja ne voivat olla hyvinkin henkilökohtaisia. Opinnäytetyömme aineisto täyttää kummatkin kriteerit. Narratiivilta edellytetään kertomuksellisia piirteitä, esimerkiksi ajallisesti loogisen rakenteen noudattamista. Tämä näkyy opinnäytetyömme haastattelurungoissa sekä itse tarinoissa. Haastatteluaineistot etenevät ikäkausittain eli ovat ajallisesti loogisia. Narratiivisuutta voidaan hyödyntää myös haastatteluiden tekemisessä, kuten me olemme hyödyntäneet haastattelurunkojen teemoissa. Narratiiveiksi voidaan määrittää myös aineistot, joiden analysoiminen edellyttää tulkintaa. Jos kyseessä on puolestaan luetteloitu aineisto tai kyseessä on lyhyet sanalliset vastaukset, ei voida puhua narratiivisesta aineistosta. Kertomuksellisessa tutkimuksessa lähdetään siitä, että ihminen itse kertoo ja tarinoi. (Saaranen-Kauppinen ym. 2006.)

Kertomuksellinen tarkastelutapa sopii erityisesti tutkimuksiin, joissa ollaan kiinnostuneita yksilön omasta elämästä ja asioista. Tarinassa voi olla kyse esimerkiksi selviytymisistä elämänmuutoksissa tai erilaisista henkilökohtaisista kokemuksista. Nämä ovat juuri niitä asioita, mitä tavoittelimme haastatteluilla ja mitä halusimme tuoda esiin nuorten tarinoissa. Tällaisilla henkilökohtaisilla tarinoilla voidaan saada paljon arvokasta tietoa, mitä hyödyntää hoitotyössä työskenneltäessä erilaisten potilaiden ja asiakkaiden kanssa. Myös taustatiedoilla on oleellinen merkitys. Tämä näkyi siinä, kun etsimme nuoria haastatteluihin. Meillä oli tietyt kriteerit haastateltaville, jotta saamme halutunlaisen aineiston kasaan. (Saaranen-Kauppinen ym. 2006.)

6.3 Kohdejoukon valinta

Valitsimme opinnäytetyöhön kolme henkilöä, joita haastattelimme. Haastatteluiden avulla saimme koottua kolmen kainuulaisen nuoren tarinat, joissa he kertovat omaan elämäänsä heijastaen kokemuksiaan päihteidenkäytöstä sekä päihdepalveluista. Jokaiseen esimerkkiin valittiin yksi tähän sopiva henkilö.

Nuoria etsiessämme olimme yhteydessä useisiin eri tahoihin, jotka tekevät päihdetyötä nuorten parissa Kainuussa, muun muassa nuorisotyöntekijöihin, terveydenhoitajiin sekä koulukuraattoreihin. Tavoitteenamme oli, että henkilöt olisivat alle 18-vuotiaita, mutta nuoria etsiessämme huomasimme sen olevan todella haasteellista. Alaikäiset nuoret, joilla on runsasta päihteidenkäyttöä, eivät useinkaan tunnista vielä ongelmiansa laajuutta. Päihdeongelma myös usein kielletään. Lisäksi runsas päihteidenkäyttö ja sen myötä lisääntyneet ongelmat sekä arjen vaikeudet hankaloittivat tahtoa osallistua haastatteluun. Nuoret voivat myös kokea, etteivät itse hyödy haastatteluun osallistumisesta millään tavalla, joten motivaatiota henkilökohtaisten ja arkojen asioiden jakamiseen ei ole. Tästä syystä laajensimme etsintöjämme ja nostimme haastatteluihin osallistuvien ikärajaa. Enää ei ollut tarkoituksena löytää pelkästään alle 18-vuotiaita nuoria, vaan nuoret saivat olla myös täysi-ikäisiä. Tärkeää kuitenkin oli, että he sopivat ennalta määriteltäviin teemoihin, omaavat päihdetaustan ja heillä on kokemusta Kainuun päihdepalveluista. Sukupuolella ei ollut merkitystä haastatteluun osallistumisen kannalta.

Opinnäytetyötä aloittaessamme meillä oli myös tavoitteena löytää neljä nuorta. Haastateltavien löytäminen ei kuitenkaan ollut helppoa. Etsimme neljättä haastateltavaa nuorta opinnäy-

tetyön projektin loppuun saakka. Emme kuitenkaan löytäneet neljättä nuorta, vaan haastateltavien määrä jäi kolmeen. Neljäs pääteema olisi ollut seuraava: Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa on päihteitä käyttävä nuori, jolla korkeat pisteet nuorten päihdemittarissa.

Lopulta etsintämme tuottivat tulosta ja löysimme kolme vapaa-ehtoista nuorta, jotka tahtoiivat osallistua haastateltaviksi opinnäytetyöhömme. Nuoret olivat iältään 20-22 -vuotiaita. Olimme olleet yhteydessä moniin eri tahoihin ja ihmisiin sekä levittäneet sanaa opinnäytetyöstämme muun muassa opiskelijatovereillemme. Lopulta meihin otettiin yhteyttä ja saimme kolmelta eri taholta vapaaehtoisen nuoren osallistumaan haastatteluun. Keskustelimme puhelimitse jokaisen nuoren kanssa erikseen ja kerroimme mistä opinnäytetyössämme ja haastattelussa on kyse sekä miten haastattelu tulisi toteuttamaan. He olivat halukkaita kertomaan omasta elämästään, päihteidenkäytöstä ja siihen vaikuttaneista asioista sekä kokemuksistaan Kainuun päihdepalveluista. Vaikka emme harmiksemme saaneet opinnäytetyöhön neljättä nuorta, olemme erittäin tyytyväisiä kolmeen muuhun haastatteluun ja niistä saatuihin aineistoihin.

Kohdejoukon valinnassa tärkeintä oli löytää nuoret ennakkoon laadittuihin pääteemoihin. Iällä ei loppujen lopuksi ollutkaan merkitystä. Löytämällä haastatteluihimme vapaaehtoiset täysi-ikäiset nuoret, saimme kasaan monipuoliset ja mielenkiintoiset aineistot, joissa nuoret pystyivät myös kriittisesti tarkastelemaan omaa päihteidenkäyttöään. Lisäksi oli luotettavampaa tarkastella heidän päihteidenkäyttöään alaikäisenä, kun siitä oli kulunut hieman aikaa.

6.4 Haastattelurungot

Haastattelurunkojemme teko perustui kolmeen eri pääteemaan, joiden pohjalta valitsimme myös opinnäytetyöhömme sopivat nuoret. Kolme eri kertomusta perustuu seuraaviin pääteemoihin:

1. Päihteitä käyttävä nuori, alakoulu – yläkoulu – nivelvaiheen tarkastelua nuoren näkökulmasta.
2. Lastensuojelun asiakkaana alle 18-vuotiaana ollut nuori, jolla runsasta ja säännöllistä päihteidenkäyttöä.
3. Huumeita käyttävä nuori, jonka syrjäytymiskierre havaittavissa.

Haastattelurunkomme (Liite1) on jokaiselle nuorelle samanlainen, mutta jokaisen nuoren tarinassa perehdymme hieman tarkemmin ennakkoon määrättyyn päätteeseen.

Haastattelurungossa etenemme ensin syntymästä varhaislapsuuteen, sitten leikki-ikään, kouluikään, yläasteeseen ja myöhemmin peruskoulun jälkeiseen ikäkauteen. Olemme laatineet ennakkoon haastatteluihin sopivat kysymykset ja etenemme ikäkausittain jokaisen nuoren kohdalla. Nuori saa kertoa omin sanoin muistojaan ja kokemuksiaan eri ikäkausista. Tarvittaessa esitämme ennakkoon laadittuja tarkentavia kysymyksiä, jotta saamme riittävästi tietoa opinnäytetyöhömme haluamistamme aihealueista. Etenemme järjestyksessä ikäkausi kerrallaan. Tarvittaessa nuori saa palata kertomuksessaan ikäkausissa taaksepäin, jos mieleen palautuu jokin sanomatta jäänyt asia. Jokaisen nuoren kohdalla keskitytään myös tiettyyn päätteeseen, johon liittyen on myös laadittu ennakkoon omat kysymykset.

Haastattelurunko on tärkeää laatia huolellisesti etukäteen valmiiksi, jotta haastattelutilanteessa osaamme kysyä oleelliset asiat nuorelta. Kun nuori kertoo elämäntarinaansa sekä omia kokemuksiaan ja muistojaan, ei tarina välttämättä etene aina loogisesti eteenpäin. Voimme hyödyntää haastattelurunkoa ja palata jääneisiin asioihin nuoren puheenvuoron jälkeen. Nuoren ei ole siis pakko edetä kertomuksessaan haastattelurungon mukaisesti, vaan haastattelurunko toimii pikemminkin meidän haastattelijoiden työkaluna sekä apuna keskustelun ohjaamisessa. Nuori saa siis edetä kertomuksessaan haluamallaan tavalla ja tarvittaessa palata menneeseen tai nykyhetkeen, oman mielensä mukaisesti. Haastattelurungosta on myös hyötyä aineiston analyysissä, koska käytämme analysoinnissa samoja teemoja kuin haastatteluissa. Näin ollen tarinoiden kokoaminen aineiston analyysin jälkeen loogiseksi tapahtumaketjuksi helpottuu ja se on lukijalle miellyttävämpi lukea.

6.5 Aineiston analyysi

Käytimme opinnäytetyömme aineiston analysoinnissa useampaa analysointimenetelmää ja sitä kutsutaankin triangulaatioksi, tarkemmin meidän kohdalla analyysitriangulaatioksi. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien yhdistämistä tutkimuksessa eli yhdistetään ja sovelletaan keskenään erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja. Meidän tapauksessamme tällä tarkoitettiin kolmen eri analysointimenetelmän soveltamista yhteen. Tavoitteenamme oli

hyödyntää haastatteluaineisto mahdollisimman hyvin ja tuoda se esille niin tarinoissa kuin tuloksissakin. Tätä menetelmää käyttämällä saadaan mahdollisimman kattava kuva aineistosta, mikä parantaa myös luotettavuutta. Triangulaation avulla saimme myös syvempää ja laajempaa tietoa opinnäytetyömme haastatteluaineistosta, kuin mitä olisimme saaneet käyttämällä vain yhtä analysointimenetelmää. (Saaranen-Kauppinen ym. 2006.)

Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla. Aineiston analysointivaihe puolestaan alkoi siitä, että litteroimme aineistot eli kirjoitimme ne puhtaaksi. Litteroinnin jälkeen kävimme läpi aineistot ja erottelimme aineistoista opinnäytetyöhön käytettävät kohdat. Emme käyttäneet haastatteluja kokonaan, vaan tuomme opinnäytetyömme kannalta oleelliset ja tärkeät asiat esille. Muu aineisto jäi analysointivaiheessa pois.

Käytimme haastatteluaineiston analysoinnissa siis kolmea eri menetelmää, joita ovat; teemoittelu, narratiivinen tutkimusote ja aineistolähtöinen sisällön analyysi. Jotta saimme tuotua haastatteluaineistot haluamallamme tavalla esille ja saimme niistä kaiken mahdollisen hyödyn irti, paras vaihtoehto oli soveltaa kolmea edellä mainittua menetelmää aineiston analysoinnissa. Tuomme haastatteluaineistot esille opinnäytetyössämme nuorten elämäntarinoissa sekä tuloksissa ja johtopäätöksissä. Nuorten elämäntarinat tulevat esille sellaisenaan ja niissä olemme hyödyntäneet teemoittelua ja narratiivista tutkimusotetta. Aineistolähtöistä sisällön analyysia käytimme puolestaan etsiessämme haastatteluaineistosta vastauksia opinnäytetyömme tutkimustehtäviin. Nämä vastaukset esittelemme kohdassa tulokset ja lisäksi pohdimme johtopäätöksissä saatuja tuloksia. Kertomuksellista aineistoa analysoidessa on tärkeää, että tutkija soveltaa erilaisia analysointitapoja, eikä lokeroidu vain yhden mallin soveltajaksi. (Ruusu vuori ym.2010, 90.)

Ensimmäisenä esittelemme nuorten haastattelut sellaisenaan opinnäytetyössämme eli kokosimme haastatteluista elämäntarinat. Käsittelimme jokaisen nuoren haastattelun ja tarinan omanaan. Halusimme tuoda nuorten kertomat asiat elämästään esille elämäntarinan muodossa alkaen lapsuudesta ja loppuen nykyhetkeen. Jotta saimme muodostettua haastatteluista tavoittelemamme elämäntarinat, oli tärkeää ottaa huomioon narratiivinen tutkimusote. Tarkastelimme haastatteluaineistosta sellaisia asioita, jotka pohjautuivat teemahaastattelun teemoihin. Käytimme pohjana siis samaa runkoa, mitä käytimme haastatteluiden toteutuksessa. Koska jo haastatteluvaiheessa käytimme teemahaastattelua ja teemat muodostuivat ikäkausista, helpotti se aineiston muodostamista elämäntarinan muotoon. Tässä kohdassa hyödynsimme niin teemoittelua kuin narratiivista eli kertomuksellista tutkimustotettakin. (Tuomi &

Sarajärvi 2009, 91-92.) Teemoittelulla pystyimme poimimaan aineistosta sen sisältämät keskeiset aiheet ja asiat, jotka vastasivat tutkimustehtäviimme. Pelkistimme aineistosta kertomuksia teemoihin sopiviksi ja kokosimme teemojen alle sopivat suorat lainaukset haastatteluista. Emme laittaneet haastatteluja kokonaan opinnäytetyöhömmme, vaan etsimme sieltä olennaiset kohdat mitkä sopivat teemojen alle ja ovat muuten olennaisia opinnäytetyömme kannalta. Tässä tulee esille myös elämäkerrallinen tutkimusote. Teemoittelulla saimme aiheet, minkä alle koota aineisto, mutta itse aineistoa kootessa tuli narratiivisuus eli kertomuksellisuus esille. Otimme haastattelusta satunnaisia pätkiä, joten oli tärkeää muistaa pitää aineisto tarinallisena ja loogisessa järjestyksessä. Näin nuorten tarinat tulivat parhaiten esille ja on loogisen järjestyksen myötä myös mahdollisimman lukijaystävällistä. Jotta aineisto pysyy tarinallisena ja nuoren omana kertomuksena elämästään, on narratiivisesta tarkastelutavasta katsottuna tärkeää että teksti on yksikön ensimmäisessä persoonassa eli minä muodossa. Vaikka olimme jo haastattelurunkoja tehdessä huomioineet narratiivisuuden, tuli elämäntarinoita muodostettaessa huomioida monta eri asiaa. Näitä kahta analysointitapaa soveltamalla saimme kuitenkin aineistosta mielenkiintoisen ja jäsenneiltyä sen niin, että haastatteluista tuli omat tarinansa. (Eskola & Suoranta 1998, 175-176.)

Toisena tuomme nuorten haastattelut esille tuloksissa ja johtopäätöksissä. Tässä osiossa analysoimme aineistoa opinnäytetyömme tutkimustehtävien avulla ja käytimme menetelmänä aineistolähtöistä sisällön analyysiä. Etsimme aineistosta tutkimustehtäviimme vastaukset. Poimimme jokaisen tutkimustehtävän alle niihin sopivia vastauksia ja muodostimme alkupe-
räisistä ilmauksista pelkistettyjä ilmauksia. Tämän jälkeen muodostimme pelkistetyille ilmauksille kolme alakategoriaa, missä otimme huomioon myös tutkimustehtävät. Näille kolmelle alakategorialle muodostimme yhden yläkategorian ”Nuorten päihdepalvelut Kainuussa”. Yläkategoria on teemana kulkenut läpi koko opinnäytetyömme ajan alusta loppuun saakka. (Kyngäs & Vanhanen 1991.) Löysimme aineistolähtöisen sisällön analyysin avulla vastaukset kaikkiin tutkimustehtäviimme ja ne tulevat esille tulokset osiossa. Käytämme tässä hyödyksi myös aiemmin käsiteltyä teoretietoa ja vertaamme saatuja tuloksia muihin tutkimuksiin. Esimerkiksi yksi tutkimustehtävistämme oli selvittää syitä päihteiden käytön aloitukseen ja vertaammekin nuorten haastatteluissa ilmi tulleita asioita teoriaosiossa käsiteltyihin yleisimpiin syihin sekä mitkä asiat ovat nousseet esille muissa tutkimuksissa. Tässä analysointitavassa saamme tarkemmin esille tutkimustulokset ja vastaukset tutkimustehtäviimme, mitkä ovat tärkeä ja olennainen osa opinnäytetyömme lopputulosta sekä sen hyödyntämistä tulevaisuudessa. Lisäksi opinnäytetyön loppuosassa pohdimme ja tuomme esille johtopäätöksiä

haastatteluaineistoon liittyen. Siinä tuomme esille esimerkiksi nuoria yhdistäviä tekijöitä ja omia ajatuksiamme haastatteluihin ja tutkimustuloksiin liittyen.

6.6 Haastatteluiden toteutus

Ennen haastatteluiden toteutusta, olimme sopineet jokaisen haastateltavan kanssa ajan ja paikan haastattelulle. Olimme jo tässä vaiheessa kertoneet heille opinnäytetyöstämme, min-kälaisesta haastattelusta on kyse ja miten haastattelua tullaan opinnäytetyössämme hyödyntämään. Kartoitimme myös hieman haastateltavien taustaa, jotta osasimme sijoittaa heidät oikean pääteeman alle. Valmistauduimme haastatteluun tekemällä haastattelurungot tarkasti ja huolellisesti etukäteen valmiiksi. Otimme haastatteluun mukaan nauhurin, haastattelurungot, haastattelusopimukset ja muistiinpanovälineet, joita tarvittiin haastattelun toteutuksessa.

Haastatteluiden toteutukset sujuivat hyvin ja yllättivät meidät positiivisesti. Haastatteluiden toteutus kesti keskimäärin tunnin jokaisen nuoren kohdalla ja haastattelut nauhoitettiin nauhurilla. Haastattelurungot toimivat hyvin ja auttoivat niin meitä kuin haastateltaviakin. Ennen haastatteluita keskustelimme opinnäytetyöstämme ja kirjoitimme haastattelusopimukset. Esittelimme itsemme ja keskustelimme haastatteluiden toteutuksesta niin, että nuorilla oli mahdollisuus kysellä heitä askarruttavia asioita haastatteluihin liittyen. Nuoret kertoivatkin hyvin avoimesti ja monipuolisesti kokemuksistaan päihteenkäytöstä sekä päihdepalveluiden asiakkuudesta. Saimme jokaiseen teemaan liittyen paljon keskustelua aikaiseksi ja vastaukset kaikkiin ennakkoon laadittuihin kysymyksiin. Lisäksi nuoret kertoivat paljon omia ajatuksiaan ja mielipiteitään päihteisiin ja päihdepalveluihin liittyen.

Haastatteluympäristöinä toimivat haastateltavien omat asunnot. He kokivat jokainen helpoimmaksi toteuttaa haastattelut heille tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Lisäksi heidän ei tarvinnut poistua kotoaan mihinkään muualle haastatteluiden toteutusta varten. Koimme itsekin, että haastatteluympäristöinä nuorten kodit toimivat hyvin sekä helpottivat nuoren kynnystä osallistua haastatteluun.

Alun perin sovimme, kumpi meistä toimii haastattelijana ja kumpi tarkkailijan roolissa. Haastatteluiden aikana kuitenkin huomasimme, että haastateltavat ottivat kontaktia meihin molempiin ja keskustelivat kummankin kanssa. Tästä syystä osallistuimme molemmat tasavertaisesti haastattelemiseen ja täydensimme tarvittaessa toistemme kysymyksiä. Kaikkein luonte-

vinta oli, että olimme molemmat vuoronperään äänessä haastateltaessa ja näin ollen haastattelut etenivätkin keskustelunomaisesti ja luontevasti. Nuorten kertoessa ja vastaillessa kysymyksiimme, ehdimme molemmat tekemään huomioita sekä tarkkailemaan nuorten reaktioita ja tunnetiloja. Kirjasimme nämä ylös vasta haastatteluiden toteutuksen jälkeen, koska ei tuntunut luontevalta kirjata asioita ylös kesken haastattelun. Pyrimme siihen, että haastattelut eivät keskeytyisi eikä mahdollisia häiriötekijöitä tulisi meidän puoleltamme. Annoimme nuorille mahdollisuuden pitää tauon tai keskeyttää haastattelun tarpeen tullen, mutta näin ei kuitenkaan käynyt kenenkään kohdalla.

Haastatteluiden jälkeen annoimme nuorten kertoa mielipiteitään haastatteluihin liittyen ja varmistimme, ettei vaikeista asioista puhuminen jäänyt vaivaamaan heidän mieltään. Nuoret kuitenkin kokivat haastattelutilanteen hyvänä. Heitä ei jäänyt vaivamaan vaikeistakaan asioista puhuminen. Haastateltavat itsekkin kokivat, että päihteidenkäytöstä puhuminen on nykytilanteessa helpompaa kuin alaikäisenä. Nyt he pystyivät tarkastelemaan päihteidenkäyttöä myös kriittisestä näkökulmasta sekä pystyivät myöntämään kuinka pahoja päihdeongelmia heillä on ollut. Ollessaan alle 18-vuotiaita he eivät välttämättä olisi voineet keskustella asioista samalla tavalla ja tarkastella omaa päihteiden käyttöään sekä siihen johtaneita syitä.

Haastatteluiden toteutuksessa onnistunutta oli myös se, että jokaisen nuoren tarina erosi hieman toisistaan ja saimme runsaasti materiaalia opinnäytetyöhömmme. Nuoret soveltuivat todella hyvin ennakkoon sovittuihin teemoihimme ja he pystyivät antamaan meille kattavat vastaukset kaikkiin esittämiimme kysymyksiin. Kenenkään nuoren kohdalla mikään asia ei jäänyt epäselväksi ja saimme tietoa enemmän, kuin uskalsimme toivoakkaan.

6.7 Haastatteluiden eteneminen

Haastattelut etenivät suunnitelmiemme mukaisesti. Olimme varautuneet haastatteluihin hyvin ja pohtineet mahdollisesti tulevia häiriötekijöitä. Teimme pohjatyön huolellisesti ja laadimme haastattelurungot sekä -teemat ennakkoon, joten haastattelut sujuivat näin ollen luontevasti eikä keskeytyksiä tullut. Haastattelu-aikaa ja -paikkaa sopiessamme varmistimme keitä haastatteluihin osallistuu ja minkälaisessa ympäristössä haastattelut toteutetaan. Kaikki haastateltavat tahtoivat toteuttaa haastattelut omissa kodeissaan, eikä haastatteluihin osallistunut ulkopuolisia henkilöitä. Saimme toteuttaa haastattelut rauhassa ja ilman mitään häiriötekijöitä.

Haastateltavat totesivat haastatteluiden hieman jännittäneen heitä, mutta jännitys laantui ja unohtui kun asioista päästiin keskustelemaan. Haastateltavat nuoret ottivat meihin myös katsekontaktia haastatteluiden aikana, mikä osoitti että vuorovaikutus meidän ja haastateltavien välillä oli onnistunut. Olimme iloisia siitä, että saimme luotua nuoriin hyvän vuorovaikutus- ja luottamussuhteen. Ilman sitä, emme olisi varmasti saaneet aikaiseksi niin hyvää keskustelua ja siitä syntynyttä aineistoa.

7 NUORTEN TARINAT

7.1 Päihteitä käyttävä nuori, alakoulu – yläkoulu – nivelvaiheen tarkastelua nuoren näkökulmasta.

7.1.1 Varhaislapsuus

” Meiän perheeseen on kuulunu isä ja äiti ja sitten mulla on kolme sisarusta, minä oon siis nuorin. Vanhemmat on eronnu, silloin ku mä oon ollu about 2-vuotias ja sitten me on asuttu meiän äitin kanssa. No siis tämä meiän vanhempien ero on ollu tämmönen, että ku mä oon ollu isän tyttö, niin tuota se on ollu silleen kova paikka mulle, että mä oon ikävöiny sitä. Isä on vähän hankalasti ollu siinä mukana, silloin ku on oltu nuorempia, mutta on kumminki ollu. Periaatteessa ois pitäny olla joka toinen viikonloppu sen luona, mutta se on ollu vähän hankalaa ja ei se välttämättä ottanukkaa meitä sinne hoitoon ja tälleen. ”

” Mä muistan esimerkiks meiän vanhempien riitelyä. Et mä uskon että se on vaikuttanu niinku, asioihin. Ku mä muistan kumminki semmosenki elävästi, vaikka mä oon ollu joku niinku oikeesti alle 2-vuotias, että ku isä ja äiti riiteli ja sitten mä itkin. Sit mä menin siihen jotenki silleen että ”*lopettakaa*” ja meiän äiti huuti, että ”*mee sinäki pois*”. Mä muistan tämmösen tosi elävästi. Se vanhempien ero on vaikuttanu jollai tavalla, se on ollu se vaikuttavin tekijä. ”

” Varmaan tosi voimakastahtonen ja temperamenttinen lapsi oon ollu. Ainoo mitä muistan, että on ollu tosi vaikee jäähä hoitoon. Ja silleen jos miettii, se on varmaan johtunu siitä että ei oo välttämättä saanu sellasta varmaa suhetta ommaan vanhempaan tai se on varmaan tuntunu itestä just siltä, ku on ollu joku 3-4-vuotias. Varmaan se on johtunu siitä, ettei oo semmosen luottamussuhte syntyny tarpeeks vanhempaan. Äiti oli silloin tosi masentunu ja semmosen väsyny. Lapsethan aistii semmosen niinku hermostuneisuuden. ”

7.1.2 Ala-aste

” En oikeen oo tykänny käyä koulussa, että ollu vähän semmosia hankaluuksia tai silleen. Ei oo mitenkään siitä johtunu, että oisin huono tavallaan koulussa vaan siitä, ettei ylipäätäsä ollu

jotenki semmosta motivaatiota. Mä olin varmaan niin villi tai semmonen ja on hakenu hankaluuksia. Mä oon ollu ala-asteellaki vähän semmonen, että mä oon ollu enempi niinku poikien kaveri, välitunnillaki on pelattu poikien kanssa futista. Että mä olin tosi semmonen voimakastahtonen ja aina oman pään mukkaan halus tehdä niinku kaikki. Ja semmonen tottelematon ja ettei läksyjä kiinnostanu ikinä tehdä. Mä en menny kottiin niinku ikinä koulun jälkeen ja sit äiti sai aina ettiä minua. ”

” Mä oon varmaan joskus 10-vuotiaana ekan kerran silleen polttanu tupakkaa. Varastettiin tuolta isoveljeltä ensimmäinen kaljapullo, mikä kavereitten kanssa sitten juotiin salassa. Että varmaan semmosta pientä kiinnostusta päihteitä kohtaan ollu sillon, vaikka on ollu hyvin pieni. Ja sit niinku muutenki mä oon ollu hirveen semmonen kapinallinen ja ihan varmasti kaikki kantapään kautta oppinu. Haluaa siis protestoida vanhempia vastaan. Sillon ois halunnu olla semmosten isompien tyyppien kaa, jotka polttaa tupakkaa ja siis vähän ihannoit tämmöstä isompaa ja on aina halunnu olla isompi mitä onkaa. 6-luokalla ruettiin varmaan polttaa tupakkaa ja silleen varmaan jotain poskareita aina poltettiin. Varastettiin jostaki tupakkaa. Sillon ku päästiin kutoselta, niin sillon ollaan varmaan ekat jotkut kännit vejetty. ”

” Ala-asteella mä kävin joku viikonloppu, just siitä että ku meiän isä ei niinku aina ottanu meitä sen luo, niin mä kävin muutaman kerran tuolla lastenkodissa. Mun äitillä oli sillon miesystävä, se rupes juomaan sillon sen miesystävän kanssa. Meiän äiti ei oo jotenki jaksanu ja se on tosi väsyny ollu. Niin se on ollu sitten niinku sinne sosiaalitoimeen yhteyssä. Niin mä oon ollu siellä lastenkodissa, ainaki jonku muutaman viikonlopun. Hyvät välit on ollu sisaruksiin, veljen kanssa ollaan oltu tosi läheisiä. ”

7.1.3 Yläaste

” Siinä ala-aste – yläaste siirtymävaiheessa on tullu se, että ku on päihteitä ruennu enemmän käyttää ja ne ekat kännit on vetäny, niin on ollu silleen että siitä on tullu aika säännöllistä ja niinku että on tupakkaa polttanu säännöllisesti. Ja sitten on ruennu juomaan silleen, että alussa joka viikonloppu. Joko yhtenä päivänä tai kahtena päivänä. Mun paras kaveri oli vuotta vanhempi, et se oli jo yläasteella, sillon ku mä olin vielä ala-asteella. Sen kans just kokkeiltiin kaikki nämä ekat kännit ja kaikki tämmöset. Ja sitten yläasteellahan tuli niitä kaikkee vanhempia kavereita. Se kaveripiiri oli niin paljon vanhempi, että ne kenen kanssa pyöri, oli yli

kakskymppisiä ja ite oli joku 13-14 -vuotta. Sitten saatto viikollaki juua ja alko siis tulla just näitä muita päihteitä. Sieltä on kuitenkin saanu kaikkee, että ne oli tämmösiä ketkä oli huumeidenkäyttäjiä ja näin, että sieltä kyllä niinku löyty kaikkee, niinku just viinaa ja lääkkeitä ja kannabista. ”

” Se oli varmaan seiskan lopussa, ku mä muutin mun isän luokse. Mä halusin aina muuttaa isän luokse, ku meiän äiti on ollu hirveen tiukka ja sitten mä aina karkasin kottoo. Ja mä tiesin, että meiän isä on sen verran rento, että jos mä muutan sen luokse niin se ei ikinä kiellä multa mittään ja mun ei tarvii kokoajan karata kottoo. Että se antaa niinku mennä. Mä saan aina mennä niinku viikonloput ja kaikki, eikä se ikinä kertonu siitä muille. Se haki mulle muutamaman kerran juomista ja joskus tupakkaa. Kyl se niinku tiesi, mut se halus varmaan niinku pois sulkee sen. Mä oon ollu hirveen semmonen niinku voimakastahtonen ja semmonen, siis meiän isä on tosi niinku, silleen helposti vietävissä. Et mä oon tosi paljon manipuloinu sitä ja kaikkee. Ku mä muutin sen luo, nii alussa oli että ei sais polttaa ja sitten oli silleen että no okei saa polttaa, muttei saanu polttaa kotona, mut sit se meni silleen et joo saa polttaa jo kotonaki. Niinku silleen että se vähän lipsu ja lipsu. Ja sitten tota mä joskus just jäin kiinni jostain juomisesta, siis se ei hyväksyny sitä, se sano just silleen että mä voin joskus juua hänen valvovien silmien alla vaikka muutaman. ”

” Mulla oli silloin semmonen, että mulla oli aina niinku kakstoistapäkki kaljaa kaapissa kotona. Mä en voinu mennä nukkumaan, jos mä en juonu vaikka yhtä tai kahta kaljaa. Mulla oli silloin niinku tosi paha ahistus. Mä ylleensä olin kaikki viikonloput ja semmoset aina ryyppäämässä. Oli niin paha ahistus ja silloin jos oli kotonaki vaikka yksin ja piti mennä vaikka seuraavana päivänä kouluun, silti oli pakko juua joku yks kalja ennen ku meni nukkumaan, vaikka yksin oli kotona. Mä ajattelen ite sen niin, että se johtu jostaki lapsuudenaikaisesta, jostaki semmosesta ahistuksesta, mitä ei oo niinku käsitelly ikinä tai jotenki silleen. Että sitä ahistusta on niinku sillä juomisella ja kaikella sekoilulla ja tämmösellä yrittäny jotenki lievittää. Siinä oli jo luotu semmonen niinku kaveripiiri, jossa oli tullu jo semmonen tapa. Että jos se oli lähtösin siitä että halus juua ja sekkoilla, ku oli se ahistus. Tavallaan se kaveripiiri ja ne vei niin paljon. Mut mää jouvuin sinne nuorisokottiin kasiluokan keväällä, silloin just ennen ku täytti viistoista. Niin tuota se oli jo kyllä semmosta se juominen että mä en tyyliin koskaan käyny koulussa ja että vaan joi. Ja jouduin sitten sinne nuorisokotiin silloin. ”

” Huonoja muistoja voi olla se, että tosiaan se päihteidenkäyttö, että sitä oli niinku tosi paljon. Ja sit se ahistuneisuus ja se oli siinä tosi pinnalla ja silloin siis justiin yritin tappaa itteni, siis vedin ranteet auki. Et meiän isä sit löysi mut meiltä kottoo ja sitte tota soitti ambulanssin ja näin. Se oli sinänsä niinku siis positiivinen kokemus siinä mielessä, että niinku siis silleen itekki tajus sen, että oikeesti niin paljon ahisti ja olin just silleen, että joo voin mennä vaikka puhumaan jonneki. Ja sit täällä Kajaanissa oli just se joku nuorisopsykiatri, jossa mä sitte kävin puhumassa, olikse joka toinen viikko tai jotaki tämmöstä. Se oli siis semmonen mikä autto ja mä silloin varmaan sain just jotkut masennuslääkkeet tai joku tämmönen, mikä helpotti sitä ahistusta. ”

7.1.4 Peruskoulun jälkeinen aika

” Se päihteidenkäyttö on ollu aina vaihtelevaa. Että se on ollu niinku yläasteella lähinnä semmosta kokeiluluontosta, että sitä on kokeillu kaikkee eri juttuja. Sit ammattikoulussaki, silloin mä join niinku siis paljon enemmän, mut sit se oli kuitenkin aika semmosta viikonloppusin viihdepitosta käyttöä. ”

” Sit mä muutin pois Kainuusta. Et ku mä olin ollu puol vuotta hatkassa, ku mä oisin joutunu takas sinne nuorisokotiin. Niin puoltoista kuukautta olin sitte suljetulla osastolla, ennen ku täytin kaheksantoista. Siellä olin tosiaan ja sen jälkeen alko semmonen päivittäinen käyttö. Pääasiassa siis amfetamiinia ja subutexia, ja sitten kaikkee muuta niinku silleen sekasi. Ja se oli silloin suonensisästä käyttöä, niinku huumeitten käyttöä, päivittäistä. Silloin siis ku täytti 18. Sitä jatku joku neljä kuukautta. ”

” Se jatku siis silleen, että tota tosiaan joku ehkä viikko oltiin valvottu silleen että oltiin amfetamiinia käytetty, niin sitte se mun lapsen isä, niin sillä niinku flippas päässä ja se veti semmoset pienimuotoiset psykoosit siinä. Me oltiin sit siinä, että pitää vähäks aikaa rauhottua ku meinas käyä aika pahasti. Oltiin sit joku kuukaus siinä silleen, että ehkä joku pari kaljaa käytiin juomassa jossaki kavereitten kanssa, mutta ei muuta niinku käytetty. Niin sitten mä tulin raskaaksi ja niinku, et silleen niinku loppu se sit kokonaan. Se oli siis sit se lopullinen. Se oli jännä silleen se tilanne, ku se meinas vetää ne psykoosit, koska muutenha ois voinu käyä niin että mä oisin tullu raskaaks ja mä oisin niinku käyttäny huumeita silloin sammaan aikaan, enkä mä ois välttämättä sitten tienny pitkään aikaan. Mut siinä kävi niin semmonen jännä juttu,

mä oon siis monesti miettiny sitä. Me oltiin sen lapsen isän äitin luona, ku me molemmat oltiin menetetty silloin asunnot. Joku kuukaus oltiin selvinpäin, et tosiaan vaikka me oltiin narkattu koko ajan, niinku joka päivä ja näin, niin siis siihen vaan tuli sit semmonen stoppi. Eikä mulla oo ikinä mitään vierotusoireita tullu. Me oltiin yhdessä vaan ja silleen että rauho- tutaan nyt vähäks aikaa. Sit tosiaan siitä tuli sen takia lopullinen ja jätettiin kokonaan se nark- kaus, koska tulin raskaaksi. ”

7.1.5 Nykytilanne

” Siis tietenki ku on lapsi, niin se on aika normaalia. Silleen on kyllä hyvässä jamassa asiat. Ei se päihteidenkäyttö siis oo mihinkää jääny, mut se ei oo mitään semmosta ongelmakäyttöä, et se ei oo mihinkää ahistukseen tai semmoseen, se on ainoastaan semmosta viihdekäyttöä. Se mun lapsi on se kannatteleva voima, et en mä ois lopettanu niitten aineitten käyttöä, jos ei ois tullu raskaaks, niinku todennäkösemmin. Ja siis todennäkösesti en ois ehkä saanu asioita kuntoon, et se lapsen tulo on kuitenkin niin iso asia. En tiä mikä muu ois ollu sitten semmon- nen, mikä ois laittanu lopun sille. Mä oon siis aina kyllä tienny sen, että mä haluan lapsia ja silleen, mutta niinku sitten semmonen aineitten käyttöki niin tottakai se muuttaa tai tavallaan hävittää osan ommaa ihteä. Että ihmisethän on ihan erilaisia ku ne on selvinpäin. Et se on just semmonen asia, että niinku monet semmoset ihmiset jotka on käyttäny päihteitä, että ku tulee se huono hetki niin sit että nyt mä meen ryyppäämään tai nyt mä vedän huumeita, mut ku on se lapsi niin se on kumminki semmonen, et ei sitä tästä vaan jos on huono hetki, että pakkohan mun on hoitaa tai siis ei oo pakko, mut sithän mä menettäsin sen lapsen, jos mä tekisin niinku noin. Se on se suurin mikä pitää tilanteen semmosena normaalina. Oon mä vielä miettiny silleen, että vois periaatteessa käyä jossai juttelemassa jos haluis niitä asioita käsitellä mitä on ollu aikasemmin, mut sit tavallaan ku on se hektinen arki ja semmonen vie etäisyyttä niihin nuoruuden aikasiin asioihin. Et jos ois tosi paljon aikaa, niin niitähän saattas sitten vaan miettiä. ”

7.1.6 Päihteet ja päihdepalvelut

” Mä oon siis käyttäny tai kokeillu, jompi kumpi, kokaiinia, amfetamiinia, subutexia, eks- taasia, kaikkee eri näitä lääkkeitä just jos miettiä siis opiaatit ja niinku tämmösiä. ”

” Monesti ku syytetään nuorta että, okei se on nuori ja se on kapinallinen ja se käyttää päiheteitä ja tälleen, et monestikkaan ei ees mietitä sitä että mistä se vaikka kaikki johtuu. Koska omassa elämässä on se, että mulla on lapsuudessa ollu niin paljon kaikkee ja mun mielestä mun vanhemmat ei oo osannu oikein niinku tehä mun kohalla. Et siis silleen mä en syytäkää niitä mut silleen tavallaan, et ne vois kattoo sitä että okei tarviisko ne vanhemmat vaikka jotain ulkopuolista psykiatria tai apua tai jotain. Et ei aina vaan silleen et okei sä oot nuori ja kaikkee et laitetaan nuorisokotiin ja se on sillä selvä, et sillä se selviää se ongelma. Et just se että mitä siinä voi olla taustalla kaikkee eri asioita. ”

” Jos sosiaalipalveluita miettii, niin pitäis kehittää enemmän sitä niinku ennaltaehkäsyä, että vois esimerkiks käyä siellä nuoren kotona. Et sitä niinku enemmän kehittää, ku sitä että heti tehään huostaanotto. Pitäs kehittää sitä avohuollon puolta. Tai niinku ettei tehtäs niin herkästi niitä huostaanottoja, vaan enemmän niitä kotikäyntejä tai tämmösiä, ja miettiä siihen kaikkee että mitä vois tehä ettei kettään tarvis viiä kattoo pois. ”

” Mä kävin siellä sosiaalitoimessa silloin yläasteella seikalla. Joka toinen viikko meidän piti käydä semmosessa tapaamisessa niinku sossussa. Meiän äiti oli varmaan silloin soittanu sinne, että ku en käy koulussa kunnolla ja näin. Mutta silloin ku mä muutin meiän isän luokse, niin ei se niinku ikinä kertonu siellä, että mä juon tai mittään, niin ei niistä saanu kukkaan tietää pitkään aikaan. Mut sit ne oli koulusta ilmottanu sossuun, koska mä en oikeesti oo käyny koulussa tai mittään, niin sitten alko niinku selvitä kaikkee. Et sit meiän isä kerto siellä sossussa, että mä oon juonu ja näin. Sit ne samantien laitto aluks kolmeks kuukaudeks sinne nuorisokotiin. Mä joutuin sinne vähän ennen ku täytin viistoista, kyl mä siellä varmaan joku pari vuotta oon ollu. Mähän olin siis kiinni siellä koko ajan, mä en päässy siis yheksään kuukauteen käymään ees kotona enkä mittään. ”

” Ainut positiivinen mitä mä ajattelen siitä nuorisokodista oli, että ku mä olin kiinni siellä eikä mulla ollu mitään tekemistä nii mä luin niihin kokeisiin ja mä sain korotettua numeroita. Et ku mulla oli aiemmin niin huonot numerot koulussa, koska mä en käyny siellä. Et siis mä en ois päässy ammattikouluun mitenkää, koska mulla oli joku kutosen keskiarvo ja mulla nousi kuitenkin 8,7:ään. En oo kuitenkaa vielä valmistunu. Se oli tiukka paikka silleen väärällä tavalla, et siellä ei osattu ottaa niinku nuorta huomioon, se oli vähän semmosta kostoo. Siellä oli esim semmonenki että jos sano ”hitto”, niin sai puol tuntia huonetta, niin mun mielestä se ei oo niinku nuorille hyvä. Et siellä jos haistatteli ohjaajille, niin pää työnnettiin semmo-

seen vesiämpäriin. Se oli koko ajan vaan semmosta uhkailua ja semmosta että ”*nyt jos et tee sitä niin saat huonetta*”. Se toimi väärällä tavalla, ku vois siis olla oikeudenmukainen ja toimia siis oikeella tavalla tiukasti että nuoret oppii siitä. Ja sit me jäätiin niinku tupakan poltosta monta kertaa kiinni, niin sit ne oli silleen että ”*joo nyt poltatte ton röökiaskin kokonaan tuosta putkeen*”, et nikotiinimyrkytys tyyliin saatiin siitä. Et just turvahuoneella uhkailut ja tämmöset, et saatto joutua tosi pienistä asioista. Meki kerran jäätiin niinku juomisesta kiinni, niin meillehän annettiin kaks viikkoo huonetta ja meiän piti kaks viikkoo olla omassa huoneessa. Mut ku siitähän on lain mukkaan, että jos pietään silleen kiinni, niin siitähän pitää raportoida eteenpäin. Mut ne teki silleen että ne saatto jonkun 15 minuuttia käyttää pihalla kävelyllä ja sit ne vei takasin, niin ne ei ikinä joutunu raportoimaan siitä muka kellekkään. Mullahan oli sieltä kumminki se jälkihuolto, että olin siellä vielä kirjoilla. Kävin siis koulua ja ei se päihteidenkäyttö mitenkää loppunu, että mähän join ja tälleen. Et tavallaan ku sieltä pääs pois niin se tavallaan jatku siitä mihin se jäi.”

” Ei se nuorisokoti vaikuttanu ajatusmaailmaan tai päihteidenkäyttöön millään tavalla. Siellä mä juttelin semmosen psykologin kanssa ja me siis puhuttiin niistä kaikesta päihteidekäytöstä ja näin, niin se sano että se on yleisin tapa ku kaikki nuoret jotka pääsee nuorisokodista, niinku eka puol vuotta, niin ne ottaa kiinni sen kaiken mitä ne on menettäny sinä aikana ku ne on ollu siellä kiinni, et se päihteidenkäyttö voi tulla pahemmaksi niinku sen jälkeen ku sä pääset pois. Et sen ajan haluaa ottaa takasi kiinni, ku esim jos pari vuotta on ollu vaikka kiinni. Niinku mäki tein. ”

7.2 Lastensuojelun asiakkaana alle 18-vuotiaana ollut nuori, jolla runsasta ja säännöllistä päihteiden käyttöä.

7.2.1 Varhaislapsuus

” Mullahan on perheessä isä ja äiti ja kaks veljee. Mulla on ollu ihan normaali lapsuus. Vanhemmat kävi töissä ja silloin olin isovanhemmilla hoidossa. Ihan hyviä muistoja on jääny. Minä oon kuulema lapsena ollu aika itepäinen, että oon halunnu saaha aina tahtoni läpi. Hyvinä muistoina muistan mökkikesät, ku saunottiin ja utiitiin. Jos huonoja kokemuksia miettii, nii

varmaan se, ku kyllähän minun vanhemmatki käytti jonkin verran alkoholia, ku on ollu lapsi, että kyllähän ne lapsen silmissä jää mieleen pelottavina ja semmosina ehkä ahistavina.”

7.2.2 Ala-aste

” Urheilin, olin kavereitten kanssa, ihan on hyviä muistoja kyllä ala-asteelta. Ala-asteella varmaan se suhtautuminen päihteisiin on ollu vielä aika kielteistä. En kokeillu mitään päihteitä ala-asteella. Mulla meni ihan hyvin koulussa. Kyllä mä silleen tykkäsin käyä koulussa ja ei mulla ikinä ollu koulun kanssa ongelmia, että ainut on matikka, siinä minä olin ala-asteella tukiopetuksessa. Vilkas olin ja energiaa oli hirveesti. Jonkun verran aiheuttanu ehkä häiriöä, ku ei malttanu olla paikollaan. Välillä oli ongelmia pysyä pulpetissa. Olin mä vähän semmonen, että pelasin aina poikien kanssa vuorenvallotusta ja olin sellanen niinku, vilkas. Oli just tosi paljon virtaa, mutta ei mitään suurempia ADHD –kohtauksia.”

7.2.3 Yläaste

” Jotenki mä koen ettei mulle se yläasteelle siirtyminen silleensä ollu niin semmonen iso juttu, että kaveripiiri pysy samana. Sillon oli jotain tupakkakokkeiluja ja tämmösiä, mutta ei sen kummempaa. Sitten mä siirryin kasille uuteen kouluun, mistä en tuntenu kettää. Eka mulla meni ihan hyvin ja tutustuin niinku semmosiin kiltteihin tyttöihin ja niitten kanssa pyörin jonkun aikaa. Jossai vaiheessa mua vaan alko kiinnostaa nämä koulun pahikset. Ja sitten piti harjotella se röökin poltto aluksi ja sitten rupes pyörimään niitten kanssa, siinä vähän niinku muuttu kaveripiiri. Säilyhän mulla vanhatki kaverit, mutta siinä tuli vähän semmonen uus porukka siihen rinnalle. Sitten alko tulla näitä alkoholikokeiluja ja sittenhän se oli vähän sitä, että piti sitten aina päästä ku neki meni, että se oli vähän semmonen porukka että ne lähti joka viikonloppu aina jonnekki sitä kuppia ottamaan ja piti aina päästä mukkaan. Kotona oli aina kauheita riitoja siitä, ku en saanu lähtee niin sittenhän sitä piti karata ja olla reissussa. Ei mulla ehkä yläasteella vielä niin hirveesti silleen kuitenkaa ollu sitä päihteidenkäyttöä, mutta kyllä mulla asenne muuttu sillon. Tai just niinku murrosikä tuli siinä ja just se kasi-luokka, ku piti varmaan just semmosta hyväksyntää hakee porukalta. Että pitihän sitä olla sitten kova ja lähtä mukaan, että vähän asenne muuttu. Viikonloppusin veti kännit, mutta kuitenkin koulussa oli viikot.”

” Mulla koulu meni kyllä ihan hyvin, numerot tippu kylläki. Mutta ei kuitenkaan siinä mielessä ongelmia ollu siinä koulun käynnissä. Ei oikeestaan poissaolajakaa tullu, että ihan satunnaisia. En mä silleen viikolla juonu, että sitten viikonloppusin. Että en mä joka viikonloppu ollu missää, mutta hirveet meno halut tuli, että ku muut lähtee niin minunki pitää päästä. Se oli se ryhmä, että ku neki teki niin sitten piti itekki, ainaki se tupakka. Kyllähän se oli ku ensimmäiset kännit vetäsi niin huomasi, että tähän on ihan mukavaa ja rentoutuu. Sitte tottakai tulee näitä tämmösiä ihastumisia ja näitä. No sanotaanko näin, että on helpompi tutustua poikiin ku on kännissä. Vähän semmosta ryhmän mukana mennoo. Taisin eka kerran kokeilla kannabista yläasteen loppupuolella, ihan ysin lopussa. Kyllä mulla jottain huonoja muistoja on siitä päihteidenkäytöstä, ei osannu ottaa niinku oikein. Semmosia niinku kännimokia ja krapulassa tullu morkkis. ”

” Kyllähän ne välit perheeseen viileni aika paljonki, että tappeluita tuli ja semmosta. Oli vähän semmonen olo, että ne niinku kahlehtii ja ajatteli, että miks ne ei vaan voi antaa minun mennä. Eivät kahtoneet hyvällä päihteidenkäyttöön, yrittivät rajottaa. Ne jossai vaiheessa sai tietää, että mä poltan tupakkaa ja sittenhä ne sano, että ei tarvii mennä sinne nurkan taakse, että voit polttaa siinä kotonaki. Ja kyllähän ne siitäki sai tietää että joi, ku kottiin meni kännissä, että aika turha oli vettä purkkaa ja väittää ettei mitään oo ottanu. Kyllä ne varmaan aika hyvin oli perillä siitä päihteidenkäytöstä, mutta ei ne hyväksyny sitä. ”

7.2.4 Peruskoulun jälkeinen aika

” No sitte jossai vaiheessa mulla vaihtu lukioaikana poikaystävä, silloin alku vaiheessa.. Hän käytti aika paljon päihteitä, ja siinä tuli sit itelläkin käytettyä melko paljon. Ja lukiossa se vaikutti sit jo siihen koulun käyntiin, tai siis sain mä ihan hyviä numeroita, mutta saatto olla että olin krapulassa tai kännissä koulussa. Tai sitte en menny ollenkaa. Lukioaikana myös lisääntyi se kotoa karkailu ja aika paljo olin sit siellä poikaystävästä luona. Ku se oli semmone paikka missä pysty olemaan ja kumpikaan vanhemmista ei hyväksyny tätä mun ”prinssiä”. Siks mä olinki aika paljo pois kotoa, kun olin tän poikaystävästä luona. Sitten kaveripiiri muuttu sillä tavalla, että yläastekaverit jäi vähän sinne yläasteelle, mutta jonku verran tuli uusia kavereita ja sit ne ala-astekaverit nousi uudestaan kavereiksi. Rupesin taas enemmän heidän kanssa olemaan. Yläasteella ei heidän kanssa tullu oltua niin paljon. Mä sit jouduin lukion

toisena vuonna perhekotiin kiirellisenä sijoituksena, ku vanhemmilla meni lopullisesti hermo siihen tilanteeseen ja niillä palo pinna. Mä just olin paljon ennen sitä silleen että en käyny olenkaa kotona. Valehtelin paljon eikä ne tienny että missä oon ja kenen kanssa. Paljo tein myös sitä, että en vastannu puhelimeen. Menin käymään kotona vaan silloin ku siltä tuntu, viikonloput olin aina pois sieltä. ”

” Se oli sit vapun aikaa, kun olin ollu kotoo pois pitemmän aikaa ja porukat oli ollu sillä välin yhteydessä sosiaalihuoltoon ja kertoneet etteivät tiedä mitä tuolle lapselle tekis. Olin sitten yhdessä paikassa juopottelemassa ja yht’äkkiä sinne tuli poliisiauto. Sossut tuli myös etuovesta sisälle sinne ja ne otti sit suoraan minut niiden kyytiin ja veivät eka poliisilaitokselle. Siellä ne sano että mut sijoitetaan kiirellisenä ja etten sais käydä ees kotona hakemassa kamoja. Mutsi toi ne sit myöhemmin sinne perhekotiin. Siitä vaan sit autonkyytiin ja perhekotiin, se oli aika järkyttävää. Pikkune shokki silleen että ”*äää, mitä ihmettä*”. Muistan että mulla teki ihan vitusti mieli röökiä ja ootin että päästään perille sinne, että poltan sit siellä, vaan ei, nehän otti ne röökkiä sit pois ja sano että ei täällä tämmösiä tarvita. Se oli ihan hirveeetä. Siellä ollessa kävin sen jonku kuukauden verran lukioo. Kaks kuukautta olin siellä, itkin ja mölisin, minkä takia porukat otti mut lopulta takas kotiin. Lupasin niille muuttua, mutta sit myöhemmin se meininki meni samanlaiseks ku ennenki. Hetkeks se ehkä rauhotti sitä tilannetta. ”

” Sittenhän mä jonku ajan päästä siitä täyten 18-vuotta. Silloin olin jo lukion kolmannella luokalla ja sittenpä ne vanhemmat ei siihen mun touhuun voinu puuttua enää niin paljoo. Silloin lukioaikana just tuli kokeiltua kannabistakin. Tän mun lukioaikasen poikaystävänsä kautta sit tuli kokeiltua myös muutakin, kuten lääkkeitä ja vähä oli semmone meininki että mitä kaikkee nyt saikaan niin kokeili. ”

” Koulun kanssa mulla ei semmosia varsinaisia ongelmia ollu, että ihan hyvin mulla meni lukio aina ja näin. Mun ei tarvinnu paljoo lukee että pärjäsin siellä kummiski kohtuullisesti. ”

7.2.5 Nykytilanne

” No siis nyt menee hyvin. Jotenki mä ajattelen että toi muutto toiselle paikkakunnalle teki mulle hyvää. Mä luulen että jos en ois muuttanu ja oisin vielä täällä, niin saattas tulla enemmän käytettyä päihkeitä. Ja jos ois jääny vaikka työttömäks tai ei ois hakenu kouluun lukion jälkeen, niin vois mennä tosi huonosti nyt. Nyt mä oon saanu sisältöö enemmän elämään, ku

on koulu joka kiinnostaa ja uus ympäristö. Oon saanu myös uusia kavereita. Täällä Kainuussa on tietty sit semmone porukka joka on säilyny kavereina. Täällä on mukava aina käyä välillä, suunnillee kerran kuussa tulee käytyä ja silloin tulee juotua kyllä myös alkoholia. Mutta se päihteidenkäyttö ei oo silleen ongelma enää, että se ajottuu lähinnä viikonloppuun eikä oo pakko joka viikonloppukaa lähtee juomaan. Eikä oo perjantaina silleen että ”*jee nyt pääsee juomaan*” vaan voi olla ihan selvinkinpäin. Sanottaisiinko näin että ei oo semmosta ongelmakäyttöä enää.”

” Nykyään on todellaki paljo paremmat välit vanhempien kanssa. Ne alko oikeestaan parnemaan heti siinä vaiheessa ku muutin pois kotoo ja sai vähän etäisyyttä niihin. Silloin just ku muutin ja alotin koulun, niin ne huomaa että mun päihteittenkäyttö vähenty ja koska sai just etäisyyttä, niin ei tarvinnu enää tapella niinku ennen. En ees muista millon ois viimeks tarvinnu tapella vanhempien kanssa. Siitä ne välit alko paranee koko ajan pikku hiljaa.”

7.2.6 Päihteet ja päihdepalvelut

” Mulla on ollu lääkkeiden sekakäyttöä ja oon kokeillu sieniä, amfetamiinia, subutexia ja kannabista. Siinäpä ne. Jossai vaiheessa just tuli kiinnostunus erilaisia päihteitä kohtaan ja halus tietää miten ne vaikuttaa. Osittain ne myös liittyy varmaan siihen silloiseen poikaystävään.”

” No siis varmaa tuli järkeä päähän ja se sitku muutti pois, niin se päihteiden käyttö jäi vähemmälle. Ku ne oli kuitenkin ne tietyt piirit joissa niitä päihteitä käytettiin. Ja sitku on kuitenkin vähä kasvanu, eikä halua pilata omaa tulevaisuuttaan niillä. Nykyään on ruennu vähän ajattelemaan enemmän. Oon myös nähny niitä ihmisiä, jotka on käyttäny paljon huumeita ja ei niille kovin hyvää nykyään kuulu. Ehkä sekin teki että näki mihin se huumeiden käyttö voi johtaa.”

” Mulla on jääny semmone tosi tarkasti mieleen, että siellä perhekodissa ku oli ne omahoitajat jokasella nuorella, niin kerran ku olin tosi ahistunu, itkune ja masentunu, niin mun omahoitaja yritti saada mua kukkia istuttamaan hänen kanssaan. Sen mä muistan että vitutti että enkö mä täälläkää saa olla rauhassa ja pitäs jotain vitun kukkia mennä istuttamaan. Se tosi hanakasti yritti houkutella. Silloin ärsytti ihan suunnattomasti. Ehkä hänellä oli siinä se takajatuksena että hän halusi päästä juttelemaan minun kanssa, mutta minusta hän hoiti sen vähän väärällä tavalla.”

” Hyviä muistoja... No siinä sit myöhemmin sain yhteisen huoneen yhen toisen nuoren tytön kanssa. No siis hyviä ja hyviä muistoja, eihän se nyt siellä perhekodissa mukavaa oo olla. Mä en sillo ollu vielä kokeillu mitään huumeita ja se mun kämppis sit oli vähä enemmän kokeillu kaikkee ja se kerto mulle kaikkee niistä. Sieltä voi siis saada vaikutteita jos on semmosille al-tis. Mut ei mulla siis semmosia erityisen huonoja muistojakaan oo. Tietty se ärsytti tosi paljo ettei siellä saanu polttaa tupakkaa, vaikka pienin murhehan se oli niistä sen hetkisistä ongelmista. Mut sit myöhemmin sinne perhekotiin tuli yks mun tuttu poika ja sen ansiosta siellä muuttu sit se käytöntö että siellä saiki polttaa. Se sano että hänhän ei sinne tule jos siellä ei saa polttaa. Sen jälkeen sitku mä lähin sieltä pois, niin sinne oli tullu tosi levotonta porukkaa ja nehän oli joku uus vuos siellä yhen ohjaajanki hakannu ja pistäny pakettiin ja kaikkee tämmöstä. Ja jos mietti että ois ite ollu vielä siihen aikaan, niin en tiedä miten tommoseen ois sillon osannu suhtautua. Joukossahan tyhmyys tiivistyy. Eihän siellä kukaan tykänny olla, mutta ei sieltä semmosia erityisen huonoja kokemuksia oo. Kyllä se hetkellisesti vaikutti mun päihteidenkäyttöön, mutta ei se sit loppujen lopuks kuitenkaan vaikuttanu.. Olin niin vähä aikaaki siellä, että en tiedä oisko vaikuttanu jos oisin ollu pidempään. Ja mä olin niin ehdoton ja itsepäinen sillon. ”

” 18-vuotiaana ajoin rattijuopumuksen. Sillon jouduin myös putkaan ja siellä kävi sosiaalityöntekijä, mutta sillon mä en muistanu vielä sitä että mä olin peruuttanu sillä autolla seinään. Jälkeenpäin oon sit kuullu että se oli semmonen neron leimaus, että olin päättäny siirtää sitä autoa nurkan taakse ku kaveri lähti käymään sisällä, että sitku se tulee takas niin se ihmettelee että mihin me ollaan hävitty. Pakki sit päälle ja *pam*, seinään sitten pakitin. ”

” Sillon lukion jälkeisenä kesänä tuli käytettyä kyllä vielä tosi paljo päihteitä. Kai sitä jotenki ajatteli että tämä on viimeine kesä ennen muuttoa, että pitää ottaa tästä kaikki irti.. Se oli semmone rellestys kesä. Sillon käytin kyllä melko reippaasti päihteitä. ”

” Joskus sillon lukiossa, sen jälkeen kun olin kannabista polttanu, aloin kokeilla myös muita huumeita. Niitä ei pitäny enää sillon valistuksesta huolimatta pahoina. Varsinkaan kannabista ei pitäny edes huumeena, ajatteli just silleen että no sehä on terveellisempää ku tupakka ja alkoholi. Toki siinä varmaan saatto vaikuttaa just sekin, että ne oli laittomia ja sitä ajatteli että se on siistiä käyttää laittomia päihteitä. Semmonen tietty jännitys joka siihen liittyy kiehto siinä. Vaikka se kannabis ois ollu joku muu huume, niin ois mulla varmaan tullu kokeiltua muita päihteitä siitäkin huolimatta, ku olin niin kokeilunhaluinen sillo. Mutta sillä tavalla se johti

sit muiden huumeiden käyttöön, että tutustu sit sen kannabiksen kautta niihin tyyppeihin jotka käytti vähä muitaki huumeita.”

” Ehkä se päihteidekäyttö oli välillä semmone ahdistuksen purkamiskeino. Paljo se oli myös sitä että piti päästä muiden seuraan ja tietty siinä ku muutkin joi ja käytti, niin itekki sitte. Ne oli varmaan suurimmat tekijät jotka vaikutti päihteidenkäyttöön.”

” Kainuun päihdepalveluista kokemukset on silleen aika neutraalit. Ei mulla kovin hyviä tai huonoja kokemuksia oo. Vaikka silleen mun päihteidenkäyttö oli tosi runsasta ja ongelmallista, niin ei niitä kontakteja silleen paljoo tullu. No yläasteella koulukuraattori, mut ei minun mielestä hänkään silleen siihen päihteidenkäyttöön puuttunu. Me käytettiin sitä kuraattoria vähä silleen, että jos oli koulussa jotain paskaa maantietoo niin mentiin sen luokse juttelee. Siis se oli kyllä semmonen mukava kuraattori, että sille oli kiva jutella, mut ei se varsinaisesti siihen päihteidenkäyttöön puuttunu. Joskus me saatettiin sanoa sille että lähetään juomaan, mut ei se siihen puuttunu silleen muuta ku pudisteli päätään ja sano että älkäähän lähtekö.”

” Kerranhan sattui kans semmonen tilanne, että olin sillo lukion jälkeen tosi kännissä ollu ja olin käyttäny jotai lääkkeitä ja mut oli löydetty aamulla tuolta jostai kerrostalon pihalta. Mulla oli ollu taju pihalla ja en ollu heränny tai reagoinu mihinkään. Sit mut vietiin teholle ja siellä mä muistan että joku sosiaalityöntekijä jutteli mun kans. Mut mä olin sillo vielä ihan sekasin vaikka oli annettu lääkehiiltä, että ei oikein tajunnu vielä mistään mitään. Vähä liian aikasin laittovat sen juttelemaan mun kanssa. Hän anto sit jonku lapun jossa oli joku puhelinnumero, mihin mä en kuitenkaan koskaan soittanu.”

” No siis ensinnäki mun mielestä Kainuussa pitäis olla joku oikeesti matalan kynnyksen paikka, joka ois vaikka tuolla kaupungissa tai koulujen yhteydessä, johon vois vaan mennä. Vähä niinku semmone olohuone jossa vois vaan oleskella. Ja että siellä oikeesti puututtas niihin nuorten ongelmiin. Ku eihä noilla tavallisilla nuorisotiloilla puututa siihen päihteidenkäyttöön. Ja ois kans hyvä että sitä kautta pystys varaamaan vaikka ajan jonnekki, jos haluaa jutella tai tarvii muuta apua. Ja pystys nykäsee hihasta sitä tuttua työntekijää joka siellä on. Ku ei se että annetaan joku lappu jossa on puhelinnumero niin oo oikein hyvä, ku siinä on melkonen kynnyks nuorella soittaa siihen numeroon, ku ei tiedä kuka siellä vastaa ja minkälaine ihminen on kyseessä.”

” Tuo etsivä nuorisotyö on tosi hyvä juttu että se on tullu tänne Kainuun kuntiin. Ja musta ois kans hyvä että kaikki nämä ihmiset, jotka tekee ehkäisevää tai korjaavaaki päihdetyötä,

kävisivät noilla eri kouluilla ja kertosivat toiminnastaan, nii sitä kautta niiden naamat tulis nuorille tutuiks ja nuoret tietäs että on olemassa tämmöstä apua. Vähä niinku semmosta markkinointia, eihä tommosista palveluista oo mitään hyötyä jos nuoret ei niistä tiä. ”

” Kainuussa pitäs oikeesti olla kans se puhtaitten neulojen vaihtopaikka. Ku oikeesti mietitään näitä, jotka alkaa olla aika pohjalla tai syvällä siinä huumeiden käytössä, nii ei niillä välttämättä oo ees sitä paria euroo laittaa niihin puhtaisiin välineisiin. Ja jos miettii tämmösiä kokeilun halusia nuoria niinku minäki, niin ei sitä ajattele että siitä käytetystä neulasta voi saada oikeesti elinikäsen taudin itelleen, niinku esimerkiks jonku hepatiitin. Kyllä sitä jos mahdollisuus tulee kokeilla niin käyttää vaikka samaa neulaa kaverin kanssa, jos ei oo puhdasta neulaa saatavilla. Mun mielestä se ois silleen hyvä, että vaikka kun vie 10 likasta neulaa, niin saat 10 puhdasta neulaa takasin. Se vois vaikuttaa myös sihe, ettei niitä likaisia neuloja sit löytys semmosista paikoista, joissa niitä ei todellakaa pitäs olla. Mun mielestä se ois hyvä systeemi. Sitten se vaihtopaikka vois olla semmosessa yhteydessä että siellä vois samalla hengaila ja samalla ku sä käyt vaihtamassa ne neulat niin voit saada myös keskusteluapua. Ja just että se paikka ois joku muu kun apteekki, että se ois oikeesti semmonen matalan kynnyksen paikka, jossa monella ois helpompi sitten käydä. ”

7.3 Huumeita käyttävä nuori, jonka syrjäytymiskierre havaittavissa.

7.3.1 Varhaislapsuus

” Mulla on kolme siskoa, isä ja äiti jotka kuuluu perheeseen. Hyvä lapsuushan mulla on ollut, että ei se oo tähän mun päihteidenkäyttöön oo mitenkään osallisena. Ite mä oon ruennu päihteitä kuitenkin käyttää. Että ei mulla huono lapsuus oo kuitenkaa ollu. Eikä mulla muut sukulaiset käytä päihteitä. ”

7.3.2 Ala-aste

” Ihan hyvin mulla meni ala-asteella vielä. Mulla oli ihan hyviä kavereita ja on mulla vieläki samoja ystäviä, jotka oli myös ala-asteella. On tietenki huomannu että ku on ruennu päihteitä

käyttämää, nii on hävinny aika paljo kavereitaki. Että ei se nyt mitenkää kannattavaa oo ollu. En mää ala-aste aikaan oikein tykänny päihteistä, mut äkkiä se mieli sit muuttu siinä. Sillon ku siirty yläasteelle, alko jonki verran päihteet kiinnostaa ja mietti että miltähän se niiden käyttö tuntuu. ”

7.3.3 Yläaste

” 13-vuotiaana join ekat kunnon kännit. Sittenpä myöhemmi siihe alkoholin rinnalle tuli lääkkeet ja siitäpä se alamäki sit alkoki. Sillo yläasteella kyllä mulle tuli myös epilepsia, joka aiheutti masennusta ja ahistusta. Siinä tuli sit oltua päihteistäki erossa pitkän aikaa, pysähty se juominenkin joksiki puoleks vuodeks. Ei uskaltanukkaa juoda ku lääkäri sano että voi tulla niitä kohtauksia, jos rupee juomaan alkoholia. Mut sitku kerran veti kuitenkin humalat ja huomasi että ei tullu mitää kohtausta, nii ei sitä enää pelänny tuleeko joku kohtausta vai ei. Eikä niitä oo tullukkaa enää pitkään aikaan, viimeks sillo 13-vuotiaana. Lääkäri sano että se on varmaan jo hävinny pois. Ja oonhan mä kuitenkin aika paljo riskeerannu sen kans, eikä niitä kohtauksia oo tullu enää. ”

7.3.4 Peruskoulun jälkeinen aika

” 16-vuotiaana jouduin perhekotiin ja noihi muihi laitoksiin. Siinä kohti mun elämä alko mennä pilalle. Aloin käyttää päihteitä ja ei sitä siihen aikaan tajunnu, että mite vaarallista se on. Eikä ajatellu, että siihe voi ihan oikeesti kuolla. Eikä sitä älynny myöskää, että mite vaikee niistä huumeista on päästä pois. Eikä se hyöty niistä huumeistakaa oo ku hetkellistä, sit jossai vaiheessa selviää pää ja halua taas uudestaan. ”

” En mä muista mitään siitä puolesta vuodesta ennenku jouduin suljetulle osastolle, sillo 16-vuotiaana. Et aikalaila pimennossa on se aika, ei muista oikein mitä sillo on tapahtunu. En mää tiä vieläkää. Heräsin vaan yhtäkkiä osastolta, sairaalavaatteet oli päällä ja valkotakkisia hoitajia pyöri ympärillä. Aattelin että mitähä helvettiä, missä mä oon. Sanovat, että sä oot suljetulla osastolla. Viimesiä muistikuvia on, ku istun auton kyyissä ja syön pillereitä. Kaadoin pilleripurkista suun täyteen nappeja ja siitäpä heräsin seuraavan kerran siellä osastolla. ”

” 16-vuotiaana tuli ruettua pillereitä käyttämään viinan kanssa sekasi ja tuli kaikkee typerää tehtyä. Ja sit ku käytti niitä lääkkeitä, nii ei tarvinnu juua ku sikspäkki ja sai pään iha sekasi. Oliha mulla tosi pitkään iha kauhee piikki kammoki, mut se sit muuttu siinä jossai 18-vuotiaana, ku aloin käyttää myös suonensisäisiä huumeita. Aina pikku hiljaa kuvioon tuli kovempia ja kovempia huumeita. Kerran olin sopivassa kännissä ja toinen laitto mulle sen piikin, niin siinäpä se piikkikammoki sitte lähti. ”

7.3.5 Nykytilanne

” Oon mä joskus lopettanutkin tän huumeiden käytön, mut oon aina alottanu uudestaan. Mut ei se oikein nyt onnistu, eikä oo omaa halua lopettaa. Subutexia tulee kuitenkin käytettyä päivittäin, mut ei sekää oikein mukavaa touhua oo, ku ei se enää mee päähän. Päivässä joutuu käyttää pelkästään sen 10-20 euroa siihen, että saa normaalin olotilan aikaseksi. Mitä oon laskenu niin on mennä se 10 000-20 000 euroa tähän huumeidenkäyttöön, että ei se mitenkään halpaa lystiä ole. On sitä muutaman kerran joutunu jotai myymäänki että saisi itelle rahaa päihteisiin. Mun rahoista 90% menee aina huumeisiin. Saan mä toimeentulotuen ja sossu maksaa vuokran. En mä mitään laskuja oo pystynyt maksaa pitkään aikaan ku oon aina käyttänyt niille tarkotetut rahat huumeisiin. ”

” No oisko pisin aika ilma huumeita ollu joku kuukausi. Mut en mä nytäkään oo koko vuotena ollu todellakaan ees viikkoo ilman subutexia. Että nytki viimeks eilen pitänyt sitä käyttää. ”

” En mä pysty käyttämään alkoholia, siitä mulla sekoo pää. Mä muutun aggressiiviseksi ja ennalta-arvaamattomaksi. Alkoholin vaikutuksen alaisena mulla on kaikki pöljilytki tullu tehtyä. Se ei vaan sovi mulle, siksi mä en sitä käytä. Jos mä juon, niin mä vaan juon tuolla pari kulissi juomana ja käytän samalla piriä jotta se alkoholi ei menisi päähän. Se kumoo sen alkoholin vaikutuksen. ”

” Ennen 0,4 mg opiaattia riitti siihen ettei pysynyt ees pystyssä, mutta nykyään ei tuo määrä tunnuta enää missään. Ennen näki kans kaikkia valveunia, mut en mä oo nähnyt niitä enää pitkään aikaan. Toleranssi on kasvanut melko suureksi. ”

7.3.6 Päihteet ja päihdepalvelut

” Päihteidenkäytön aloittamiseen vaikutti justii joku semmone kokeilunhalu ja tämmöne, halu kokeilla vähä kaikenlaista. Kaikkee pitää kumminki kokeilla. ”

” Oon käyttäny pilvee, amfetamiinia, subutexia, kaikenmaailman lääkeaineita ja LSD:tä, sie- niä ja vähä kaikenlaisia, että aikalaila kaikkee muuta mahollista paitsi herooinia. Mä oon näh- ny mitä se herooini voi tehdä ihmiselle, että siihe en tahtos mennä ite. Sen jälkeen ei subute- xikaa enää vaikuta. Mä luulin, että mulla on pahat jälet käsissä, mutku näin yhen ihmisen kä- det joka käytti herooinia, nii ne vasta pahat oliki. Sillä oli iha palanu ja arpeutunu kaikki suo- net. Lääkäri oli sanonu sille että joutuu amputoimaan sen kädet poikki, jos se ei lopeta huu- meiden käyttöö. ”

” Jonku puoltoista vuotta olin perhekodissa, ku olin kahessa eri paikassa. Iha ensiks olin nuoriso-osastolla ja siellä piti käyä peruskoulu loppuun. Että en mä siellä mielenterveyden takia ollu, vaa et saan ton koulun käytyä loppuun ku ei mulla tullu siellä muute käytyä. Olin myös erityisen huolenpidon osastolla 2kk. Sit semmosessa paikassa päihteitä käyttäville nuo- rille, se oli paras paikka missä oon ollu. Se oli iha mukava paikka. Siellä oli hyvää, että siellä kaikki noudatti tasapuolisesti niitä sääntöjä, myös ohjaajat. Se oli vähä niinku semmone ko- dinomanen paikka. ”

” Sillon ku mä olin siellä perhekodissa, ne pakotti mut menemää kouluun. Tuli käytyä sit jonku verran koulua ja sit mut heitettiin pihalle sieltä perhekodista, ku en noudattanu niitä sääntöjä. Ja enpä mä siellä ois halunnu ollakkaa, ei se kuitenkaa mitää mukavaa ollu siellä olla. Sit sillon yhtenä uutena vuotena me pahoinpideltiin siellä yks ohjaaja, ku ei päästy ulos. ”

” Jouvuin mä myös kaheksi kuukaudeksi erityisen huolenpidon osastolle. Se on semmone osasto että sieltä pidemmälle ei pääse. Ei sieltä päässy ees ulos. ”

” Kouluterveydenhuollon puuttuminen.. No nehä ilmotti kotiin ja löivät sitten sinne perhe- kotiin, että semmonen se niiden puuttuminen sit oli. ”

” Oon mä siellä A-klinikalla sen verran käyny, että kävin sanomassa että en mä aijo päih- teidenkäyttöä lopettaa. En oo sen jälkeen käyny. Se oli sillo joskus täysikäsenä. Eipä oo pit- kää aikaa tullu käytettyä noita päihdepalveluita, ne jäi sinne alaikäisyyteen, sillo ku mut pako- tettiin. Ei nykyää tee ees mieli olla selvinpäin, ehkä se on osittain semmosta todellisuuden pa-

koa. Kyllä mä pystyn olemaan selvinpään jos mä haluan, mut en mä vaan halua olla selvinpään. Se oma motivaatio siihe lopettamiseen puuttuu. Olin mä tuossa puol vuotta-vuos sitten kuukauden selvinpään näyttääkseni äitille että pystyn mä lopettamaan jos haluan. Ei se helpoo ollu mut lopetin kuitenkin hetkeksi. Ja aloin sit uudestaan käyttää. ”

” Vinkki täällä pitäs olla. Puhtaat neulat pitäs pystyä vaihtamaan. Vanhat neulat puhtaisiin, niinku noissa suuremmissa kaupungeissa voi tehdä. Lisäks huumeiden käytöstä pitäs enemmän antaa infoa, määristä ja tommosista. Monikaan ei tiedä annostuksia ja siks nuoria kuolee paljon. Jos nuori päättää ja halua käyttää huumeita, niin se käyttää niitä, ei se huumeidenkäytöstä puhuminen sitä käyttöä lisäis, mut se vois vähentää turhia kuolemia. ”

8 TULOKSET

Haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen saimme tuloksia kaikkiin tutkimustehtäviimme. Opinnäytetyömme teoreettinen tieto sekä erilaiset tutkimustulokset vahvistivat ja tukivat saatuja tuloksiamme. Voimmekin todeta, että onnistuimme kasaamaan mielenkiintoiset aineistot, joista on hyötyä Kainuun päihdepalveluiden kehittämisessä. Tuloksien esiteltyssä hyödynnämme tutkimustehtäviämme.

8.1 Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttavat tekijät

Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttavia tekijöitä olivat tutkimuksemme tuloksien mukaan muuttunut kaveripiiri, ryhmänpaine, hyväksynnän hakeminen, lapsuuden huonot muistot/kokemukset, kiinnostus päihteitä kohtaan ja ahdistuksen/masennuksen lievittäminen. Aluksi päihteidenkäyttöön suhtauduttiin kokeilunhaluisesti sekä kiinnostuneesti ja päihteidenkäyttöä pidettiin hauskana sosiaalisena tapahtumana. Myöhemmin päihteidenkäyttö muuttui kuitenkin runsammaksi, jolloin sillä pyrittiin vaikuttamaan myös omaan henkiseen pahaan oloon. Nuoruusiässä onkin varsin suuri riski sairastua ahdistuneisuushäiriöön, koska nuoren keho muuttuu sekä hänen sosiaalinen ympäristö ja kontaktien määrät kasvavat (Fröjd ym. 2009.) Ahdistuksen lisääntyttyä alettiin päihteitä käyttämään välillä myös yksin. Nuoret kokivat useiden eri tekijöiden vaikuttaneen heidän päihteidenkäyttöönsä. Nuorten kertomusten pohjalta voimme todeta, että päihteidenkäyttöön vaikuttivat erilaiset fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät.

Kaveripiirillä on todettu olevan suuri ja oleellinen merkitys nuorten päihteidenkäyttöön myös muissa tutkimuksissa. Ryhmänpaine ja kaveripiiri vaikuttavat nuorten päihteidenkäyttöön sekä asenteisiin. Tämän lisäksi nuorten päihteidenkäyttöön voivat vaikuttaa lapsuuden traumaattiset kokemukset (Kylmänen 2005, 41-42.) Omat tuloksemmekin osoittivat, että nuoret kokivat lapsuuden ikävillä kokemuksilla, kuten vanhempien avioerolla tai päihteidenkäytöllä, olleen vaikutusta heidän omaan päihteidenkäyttöönsä. Puolestaan geneettisyyden merkitys päihteidenkäyttöön jäi tutkimustuloksissamme epäselväksi, sillä haastateltujen nuorten perheissä tai lähisuvussa ei kertoman mukaan päihdeongelmaa esiintynyt. Varhainen alkoholin käytön aloittaminen puolestaan osoittautui vaikuttavan myöhempään päihdeongel-

man kehittymiseen. (THL. Ehkäisevä päihdetyö 2013.) Nuorilla oli kuitenkin kokemuksia omien vanhempien näkemisestä päihtyneenä, vaikka varsinaista päihdeongelmaa ei selvinnyt perheissä olevan.

Päihteidenkäyttöön vaikutti myös edellä mainittujen tekijöiden lisäksi nuorten oma henkilökohtainen käsitys päihteistä ja niiden käyttämisestä. Päihteitä pidettiin aluksi hauskana ja jännittävänä asiana. Nuoria kiinnosti tietää, miltä päihteidenkäyttö tuntuu. Nuoret hakivat jännitystä jostain, mikä oli laissakin kiellettyä. Tästä jännityksenhakaisuudesta kertoo myös nuorten yleinen käytäntö näpistellä kaupoista. Näpistely nousi esille myös meidän tutkimustuloksissamme. Nuoret myönsivät jännityksen ja laittomien asioiden tekemisen kiehtovan ja herättävän kiinnostusta. Kainuussa nuorten näpistely on lisääntynyt hurjasti ja myymälävarkauksia onkin rekisteröity paljon. Kajaanissa tuli poliisin tietoisuuteen kolmen kuukauden aikana yli 100 myymälävarkautta vuonna 2012. Näpistelijät ovat pääsääntöisesti nuoria naisia ja miehiä. (Kangas 2012.) Nuoret kertoivat haastatteluissamme näpistelleensä myös päihteitä. Vuoden 2012 lakiuudistuksen jälkeen tupakkatuotteita ei ole enää saanut pitää kaupoissa esillä, mikä on tehnyt tupakkatuotteiden varastamisesta lähes mahdotonta (Sosiaali- ja terveysalan valvontavirasto 2011.) Tämän jälkeen näpistely on hankaloitunut ja nuoret eivät ole enää pystyneet varastamaan tupakkatuotteita. Alkoholijuomien myyminen ruokakaupoissa on yhä edelleen sallittua ja niiden varastaminen on mahdollista nuorille.

8.2 Nuorten kokemukset Kainuun päihdepalveluista

Nuorilla oli pääasiassa melko neutraalit kokemukset Kainuun päihdepalveluista. Vaikka nuorilla päihteidenkäyttö oli todella runsasta ja ongelmallista, ei kontakteja Kainuun päihdepalveluihin kuitenkaan merkittävästi ollut. Kokemukset Kainuun päihdepalveluista rajoittuivat pitkälti sosiaalitoimeen ja lastensuojeluun. Niiden lisäksi kouluterveydenhuolto, eli kouluterveydenhoitajat ja kuraattorit puuttuivat nuorten päihteidenkäyttöön. Sosiaalitoimi oli kuitenkin selkeästi eniten nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttaneista ja puuttuneista tahoista. Nuorilla oli kokemuksia myös nuorisopsykiatrian palveluista, kuten osastohoidosta ja nuorisopsykiatrian poliklinikkakäynneistä. Nuorisopsykiatrian palvelut, joita nuoret käyttivät Kainuussa, eivät olleet kuitenkaan erikoistuneet päihdetyöhön. Eräs haastatteluidemme nuorista pystyi käymään peruskoulun loppuun nuorisopsykiatrian suljetulla osastolla. Päihdeongelmaan hän ei siellä kuitenkaan apua saanut.

Nuorten päihdeongelmat olivat ehtineet muotoutua hyvin vaikeiksi ja arkielämää haittaaviksi, ennen kuin päihdeidenkäyttöön kunnolla päästiin puuttumaan. Nuorten päihdeidenkäyttö oli alkanut varsin nuorella iällä ja jokainen nuori huostaanotettiin sekä sijoitettiin nuorisokotiin useiden vuosien päihdeidenkäytön jälkeen. Päihdeidenkäyttö ehti olla hyvin runsasta useiden vuosien ajan. Huostaanotto ja sijoitus nuorisokotiin eivät kuitenkaan auttaneet ketään haastatelluista nuorista. Päinvastoin, nuorten päihdeidenkäyttö jatkui nuorisokodista pois pääsyn jälkeen entistä runsaampana. Tällöin kuvioon astuivat jokaisella kolmella nuorella myös huumeet.

Kainuun päihdepalvelut, joita nuoret käyttivät, eivät onnistuneet muodostamaan sellaista moniammatillista yhteistyöverkostoa ja hoitoketjua, että nuoret olisivat olleet riittävän hoidon ja tuen piirissä koko ajan. Kokemukset Kainuun päihdepalveluista jäivät siis vähäisiksi ja rikkonaisiksi. Välillä päihdeongelmiin yritettiin puuttua, mutta hoitoketju katkesi kuitenkin jokaisen nuoren kohdalla jossain vaiheessa. Tähän vaikuttivat tietenkin myös nuorten kielteinen asenne tarjottuun apuun ja vahva tahto jatkaa päihdeidenkäyttöä. Nuoret eivät kuitenkaan ymmärtäneet tekojensa seurauksia ja heidän ei voi olettaa olevan yksin vastuussa hoitoon sitoutumisessa. Näissä tilanteissa nuorten itsensä esille tuoma perhekeskeisyys korostuu ja nousee merkittävään rooliin. Päihdeongelman hoidossa tulisi huomioida aina myös hoitoon hakeutujan läheiset (Hannula 2009.) Koko perhe tarvitsee motivointia ja ohjausta päihdeongelman hoidossa. Nuori tarvitsee päihdeongelman hoidossa myös paljon tukea ja turvaa, sekä monipuolisen tukiverkoston ympärilleen. Nuorten päihdeongelmia tulisi hoitaa yhteistyössä päihdehuollon, nuorisopsykiatrian, lastensuojelun ja koulujen oppilashuollon kesken. (Lepistö 2007.)

8.3 Kainuun päihdepalveluiden kehittämisen kohteet

Nuorten päihdepalveluita voitaisiin kehittää Kainuussa lisäämällä ennaltaehkäisevää päihde-työtä sekä matalan kynnyksen päihdepalveluita. Muissakin aikaisemmissa tutkimuksissa on tuotu esille, että nuorille täytyisi olla olemassa selkeä matalan kynnyksen paikka, johon olisi helppo hakeutua ja josta saisi nopeasti apua ongelmiin (Wiens 2010.) Tärkeäksi koettiin myös, että Kainuuseen tuotaisiin suurten kaupunkien tapaan puhtaiden neulojen vaihtopiste, jonka yhteydessä voisi toimia myös terveysneuvontapiste. Ensimmäinen tällainen terveysneuvontapiste on perustettu Helsingissä vuonna 2007 ja se on huumeiden käyttäjille suun-

nattu matalan kynnyksen paikka. Sen tarkoituksena on ennaltaehkäistä huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Terveysneuvontapisteissä jaetaan tietoa huumeiden käyttäjille sekä heidän läheisilleen, autetaan hoitoonohjauksessa sekä kerrotaan muista mahdollisista päihdepalveluista. (Elämä on parasta huumetta RY 2013.)

Nuoret toivoivat myös, että avohuollon palveluita kehitettäisiin niin, että perheitä sekä päihderiippuvaisia nuoria voitaisiin auttaa muillakin keinoilla kuin huostaanotoilla. Sijoitukset ja asuminen perhekodeissa koettiin negatiivisena ja ikävänä kokemuksena. Nuoret toivoivat, että apu ja tuki tuotaisiin koko perheelle avohuollon keinoin, eikä huostaanotto olisi ainoa vaihtoehto. Lisäksi nuoret kokivat, että päihteidenkäytöstä ei uskallettu puhua avoimesti koska tiedettiin, että myöntämällä runsas päihteidenkäyttö heidät saatettaisiin huostaanottaa.

Tärkeänä pidettiin myös sitä, että nuorten kanssa päihdetyötä tekevät työntekijät markkinoisivat itseään ja menisivät mukaan nuorten arjen keskelle. Nuorten on hyvä tiedostaa mistä apua voidaan hakea ja millaista apua heille on tarjolla. Työntekijöiden olisi oltava helposti lähestyttävissä ja nuorta lähellä, esimerkiksi kouluilla tai nuorisotiloissa. Nuorten päihteidenkäyttöön ei tulisi puuttua syyttävästi, vaan tulisi aina muistaa tarkkailla myös mahdollista ongelmaa, joka on nuoren päihteidenkäytön taustalla. Lisäksi koko perhe tulisi ottaa hoidossa huomioon kokonaisvaltaisesti. Tarvittaessa hoitoa ja tukea tulisi järjestää koko perheelle. Vastaavanlaisia tutkimustuloksia on saatu myös Länsi-Pohjassa 15-23 -vuotiailta nuorilta, joiden näkemyksiä mielenterveys- ja päihdepalveluista on kysely internetkyselyn muodossa keväällä 2010. Tervein mielin -kyselyyn vastanneet nuoret kertoivat, ettei nuorten ole helppoa mennä puhumaan omista ongelmista tuntemattomille ihmisille. Kouluissa pitäisi puhua enemmän mielenterveys- ja päihdeongelmista, jotta nuoret uskaltaisivat rohkeammin hakeutua puhumaan esimerkiksi kouluterveydenhoitajille. Päihdepalveluiden tulisi olla sellaisia, jotka ovat helposti saatavilla ja joissa saa inhimillistä ja ymmärtävää kohtelua. (Wiens 2010.)

Näiden tulosten pohjalta voimme siis todeta, että Kainuun päihdepalveluita tulee kehittää ja kehittämiskohteita on runsaasti. Kainuun päihdepalveluissa kehitettävää löytyy ehkäisevässä päihdetyössä, matalan kynnyksen päihdepalveluissa sekä korjaavassa päihdetyössä, jota ei tällä hetkellä Kainuussa edes järjestetä.

9 POHDINTA

9.1 Johtopäätökset

Haastatteluiden aikana toimimme molemmat tarkkailijoina ja teimme huomioita nuorten käytöksestä. Jokainen nuori oli haastatteluiden alussa hieman jännittynyt ja tämä näkyi ulospäin nuorissa muun muassa pienenä levottomuutena. Nuoret toivat jännityksen esille myös sanallisesti, mikä kevensi hieman tunnelmaa ja heidän omaa jännitystään. Haastatteluiden edettyä pidemmälle jännitys lievittyi ja nuoret pystyivät kertomaan avoimesti asioistaan. He uppoutuivat omiin tarinoihinsa, eivätkä välittäneet mistään ulkopuolisista tekijöistä. He ottivat katsekontaktia meihin molempiin haastattelijoihin, mikä osoitti luottamusta meihin. Samalla se merkitsi myös hyvin onnistunutta vuorovaikutussuhdetta.

Nuorten kertoessa kokemuksiaan heidän varhaislapsuudesta, huomasimme nuorten tarinoissa selkeitä yhtäläisyyksiä. Jokainen nuori kuvaili luonteenpiirteitään voimakastahtoiseksi ja vilkkaaksi. Hankaluuksiin joutuminen oli myös tyypillistä jo varhaislapsuudessa. Rajojen ja sääntöjen mukaan toimiminen koettiin hankalaksi ja pientä kapinointia vanhempia sekä opettajia kohtaan oli havaittavissa jo tuona ikä kautena. Lasten luonteenpiirteillä ja temperamentilla on todettu olevan vaikutuksia nuorten päihteidenkäytön aloittamiseen. (Espoon kaupunki. Sivistystoimi 2012.) Lisäksi heikonlainen koulumenestys ja kiinnostuksen puute koulunkäyntiin ovat riskitekijöitä päihteidenkäytön aloittamiselle (THL. Ehkäisevä päihdetyö 2013.) Tämä nousi esille myös nuorten elämäntarinoissa. Koulunkäyntiin ei jaksettu sitoutua, vaan kiinnostus muita asioita kohtaan oli suurempi. Päihteidenkäyttö kiinnosti selvästi enemmän kuin koulunkäynti ja opiskelua ei ylipäätään pidetty missään vaiheessa tärkeänä. Tähän saattoi vaikuttaa se, etteivät nuoret ajatelleet paljoakaan tulevaisuuttaan vaan elivät hetkessä. Tästä syystä he eivät nähneet koulunkäynnin merkitystä oman tulevaisuutensa kannalta.

Nuorten perhetaustat kuitenkin erosivat toisistaan paljonkin ja jokainen nuori eli varhaislapsuutensa hieman erilaisessa ympäristössä. Kaikki kuitenkin asuivat Kainuussa. Yhden nuoren vanhemmat erosivat nuoren ollessa 2-vuotias, kun taas kahden muun nuoren vanhemmat olivat yhdessä. Nuoren, jonka vanhemmat erosivat tytön ollessa 2-vuotias, päihteidenkäyttö alkoi muita nuoria varhaisemmassa vaiheessa. Hänen lapsuutensa oli myös hieman traumaattisempi kuin muiden nuorten, jotka elivät tuolloin niin sanottua normaalia perhe-elämää. Eronneesta perheestä tullut tyttö, jolla oli myös ikäviä traumaattisia muistoja lapsuudestaan,

aloitti päihteidenkäytön jo ala-asteella. Hän myös ajautui huumeiden käyttöön hyvin nopeasti. Hän kärsi masennuksesta, joka johti nuoruus iällä myös itsetuhoiseen käyttäytymiseen. Tämän nuoren kokemuksia tukevat myös aikaisemmin tehdyt tutkimustulokset, jotka osoittavat lapsuuden traumaattisilla kokemuksilla olevan vaikutuksia nuoreen ja hänen päihteidenkäyttöönsä. (Espoon kaupunki. Sivistystoimi 2012.)

Yläasteella jokaisen nuoren tarinassa tapahtuivat merkittävimmät muutokset. Päihteidenkäyttö muuttui ongelmakäytöksi ja vaikutukset heijastuivat myös arkielämään. Jokaisen nuoren kohdalla oli selkeästi havaittavissa, että päihteiden ongelmakäyttö vaikutti olennaisesti oppimiseen, koulunkäyntiin, arkeen ja perhe-elämään. Riidat vanhempien kanssa yleistyvät ja nuoret alkoivat ottaa valtaa kodeissaan. Vanhemmat menettivät vanhempien roolin ja asetuista rajoista alettiin pikku hiljaa lipsua. Nuoret saivat otettua vallan perheessä ja pystyivät käytännössä tekemään mitä itse halusivat. Päihteidenkäyttö oli todella runsasta ja sitä alkoi esiintyä myös lopulta arkipäivisinkin, jolloin koulunkäynti kärsi oleellisesti tai jopa keskeytyi kokonaan. Tilanteet kärjistyivät lopulta jokaisen nuoren kohdalla huostaanottoon ja sijoitukseen nuorisokotiin. Haastateltavien sijoitusaika nuorisokodeissa oli muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Nuoret kokivat sijoituksen nuorisokotiin ikävänä tapahtumana, eikä siitä koettu olevan apua päihdeongelmaan. Tämä näkyi myös nuorten päihdeongelman pahentumisena nuorisokodista pois pääsyn jälkeen.

Peruskoulun jälkeen nuorten ongelmat olivatkin lisääntyneet ja muotoutuneet todella hankaliksi. Päihteidenkäyttö oli päässyt muuttumaan yhä runsaammaksi. Jokaisen nuoren kohdalla myös huumeidenkäyttö astui kuvioihin peruskoulun päättymisen jälkeen. Nuorisokodeissa asuminen ei ollut parantanut päihdeongelmaa, vaan nuorisokodeissa menetetty aika pyrittiin elämään uudestaan nuorisokodista pois pääsyn jälkeen. Nuoret eivät välittäneet päihteidenkäytön seurauksista tai suunnitelleet omaa tulevaisuuttaan. Eläminen oli hyvin hetkeen sidonnaista ja huoletonta. Jokaisella nuorella esiintyi myös masennusta ja ahdistavaa oloa, jota päihteidenkäytöllä osittain pyrittiin lievittämään. Paha olo kuitenkin lisääntyi päihteidenkäytön myötä ja ongelmat hankaloituivat entisestään. Peruskoulun jälkeen nuoret eivät välittäneet hankkia itselleen työtä tai opiskelupaikkaa, syrjäytymiskierre oli alkamassa.

Vanhempien olisi ollut hyvä puuttua nuorten päihteidenkäyttöön varhaisessa vaiheessa, koska vanhemmilla on olennainen merkitys nuoren itsetunnon ja asenteiden muodostumisessa, sekä omien elämäntapojen valinnoissa. Nuoren varhaiselta ja liialliselta päihteidenkäytöltä suojaavia vanhemmuuden ominaisuuksia ovat vanhemman ja nuoren välinen avoin ja läm-

min keskusteluyhteys, tunne kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta, luottamus nuoren toimintaan yhdessä sovittujen sääntöjen mukaisesti ja vanhempien kiinnostus nuoren asioihin, kuten koulunkäyntiin. Vahvistavana tekijänä pidetään myös vanhempien ja nuorten yhteistä tekemistä, jossa nuorella on mahdollista tarvittaessa uskoutua vanhemmilleen asioistaan. (Pirskanen 2007, 23.) Näitä ominaisuuksia ei nuorten ja heidän vanhempiensa väliltä löytynyt. Nuorilla oli vanhempiin todella huonot ja riitaiset välit, eikä asioista pystytty puhumaan avoimesti. Nuoret valehtelivat ja jättivät asioita kertomatta vanhemmilleen.

Nykytilanne oli haastatteluihin osallistuneiden tyttöjen näkökulmasta hyvä, nimittäin runsaasta päihteiden ongelmakäytöstä oltiin päästy eroon eikä kumpikaan käyttänyt enää huumeita. Molemmat tytöt kertoivat päihteidenkäytön olevan tällä hetkellä ainoastaan viihdekäyttöä, eikä lähellekään niin runsasta kuin ennen. Alkoholia ei juoda enää joka viikonloppu vaan elämään on saatu muuta sisältöä. Tulevaisuudesta haaveillaan ja se nähdään positiivisena. Harmillista kuitenkin on, ettei haastatteluun osallistunut poika ollut päässyt eroon huumeriippuvuudestaan. Johtopäätöksissä epäselväksi jäi se, mistä syystä haastatteluihin osallistuneiden tyttöjen oli helpompaa päästä irti huumeongelmasta kuin pojan.

Päihteet ja päihdepalvelut osiossa nuorilla oli hyvin samankaltaisia kokemuksia päihteidenkäytöstä sekä päihdepalveluista. Kaikilla kolmella nuorella päihteidenkäyttö oli todella runsasta ja ensimmäiset päihdekokeilut tehtiin jo ala-asteella. Yläasteella päihteidenkäyttö oli päässyt kasvamaan jo niin suureksi ongelmaksi, että puuttuminen oli vaikeaa. Jokaisen nuoren kohdalla päihteidenkäyttöön olisi pitänyt puuttua jo varhaisessa vaiheessa. Nuorten päihdeidenkäyttö oli jo päässyt riistäytymään käsistä ennen kuin kukaan ulkopuolinen puuttui asiaan. Ennaltaehkäisyllä ja varhaisella puuttumisella olisi jokaisen nuoren kohdalla voitu vaikuttaa päihdeongelman syntyyn. Nuorten terveyttä voidaankin edistää tunnistamalla tekijöitä, joilla voidaan vaikuttaa nuorten päihdeettömyyteen ja päihteidenkäytön aloittamiseen. Tällaisia yksilöllisiä sisäisiä voimavaroja ovat hyvä itsetunto, sosiaaliset taidot, selviytymiskeinot, elämänhallinnan tunne ja tiedolliset valmiudet. Ulkoisia voimavaroja ovat vanhempien tuki ja valvonta, ystävät ja harrastukset tai yhteiskunnan organisaatiot, jotka edistävät myönteistä nuoruusiän kehitystä. (Pirskanen 2007, 22-23.) Jokaiselta nuorelta olisi löytynyt joitain voimavaroja, mitä olisi voitu hyödyntää heidän kohdallaan. Kenelläkään nuorista ei ollut esimerkiksi harrastuksia. Lisäksi vanhemmat eivät riittävästi asettaneet rajoja ja tukeneet nuoria päihdeettömyyteen.

Yllättävää oli myös se, kuinka helposti nuoret ajautuivat käyttämään huumeita. Päihteidenkäyttö alkoi ensin tupakasta, jonka jälkeen kuvioon tulivat alkoholi ja lääkkeiden väärinkäyttö. Kynnys huumeidenkäyttöön oli näillä nuorilla yllättävän pieni. Nuoret tiesivät huumeiden vaarallisuudesta ja siitä, ettei niitä tulisi käyttää. Tästä huolimatta kiinnostus ja halu kokeilla huumeita oli hyvin suuri ja sen mukaan myös toimittiin. Ei myöskään ajateltu esimerkiksi sitä, että onko kannattavaa käyttää samaa huumeneulaa kaverin kanssa. Tilaisuuteen tartuttiin, ajattelematta seurauksia. Huumeidenkäytöllä on paljon vaikutuksia fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Tästä voi myös johtua nuorten lisääntynyt ahdistuneisuus. Päihteidenkäytöllä pyrittiin parantamaan olotilaa, mutta todellisuudessa asiat alkoivat mennä koko ajan huonompaan suuntaan. Huumekuolemat ovat olleet Suomessa viime vuosina nousussa ja tavallisin huumeista aiheutuneen kuoleman uhri on nuori käyttäjä (Frjöd ym. 2009.) Haastatteluiden nuoret tunsivat myös menehtyneitä huumeidenkäyttäjiä nuoria. Tämä osoittaa, etteivät huumekuolemat tällaisissa piireissä ole mikään harvinaisuus, vaan ikävä tosiasia.

Kainuun päihdepalveluiden kehittämisessä voitaisiin huomioida myös muualla Euroopassa käytössä olevia keinoja ennaltaehkäistä nuorten päihteidenkäyttöä. Tällaisia ovat esimerkiksi nuorille tarkoitettut ja järjestetyt urheiluryhmät, joissa kannustetaan päihteettömiin elämäntapoihin ja hyvinvointiin. Urheiluryhmät myös järjestävät erilaisia kampanjoita, jotka kannustavat kaikkia muitakin nuoria lopettamaan päihteidenkäytön. Monet nuoret ovat kiinnostuneita urheilusta, mikä onkin hyvä keino levittää sanomaa päihteiden negatiivisista vaikutuksista terveyteen, hyvinvointiin ja urheiluun. Menestyneet urheilijat toimivat myös monien nuorten tyttöjen ja poikien esikuvina. (Anderson 1995, 68-69.)

9.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuus on tärkeä osa koko opinnäytetyön kokonaisuutta. Luotettavuus takaa että opinnäytetyömme on hyvä ja sitä pystytään hyödyntämään tulevaisuudessa nuorten päihdepalvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Luotettavuutta voidaan mitata monella eri tapaa. Validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin. Olemme valinneet opinnäytetyöhömme juuri ne tutkimusmenetelmät, millä voimme tutkia ja selvittää haluamiamme asioita. Kuvaamme tarkasti opinnäytetyömme jokaisessa vaiheessa, mitä olemme tehneet ja minkä takia. Ydinasioita laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaamisessa ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Olemme

kuvanneet niin nuoret kuin haastatteluympäristötkin. Olemme myös selostaneet tarkasti haastatteluiden toteutuksen ja kulun. Tarkka selostus opinnäytetyön tutkimuksen toteuttamisesta kaikissa vaiheissa tukee luotettavuutta.

Opinnäytetyömme kaikki vaiheet ovat tärkeitä luotettavuuden kannalta. Luotettavuus korostuu erityisesti tutkimusaineistossa ja sen hankinnassa, aineiston analyysissa ja tulkinnassa sekä raportoinnissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereitä ovat muun muassa sovellettavuus, toistuvuus, kyllästeisyys ja siirrettävyys. Voimme tarkastella opinnäytetyömme luotettavuutta ainakin uskottavuuden, todeksi vahvistettavuuden ja merkityksellisyyden näkökulmista. Edellä mainittujen kriteereiden pohjalta pystymme takaamaan opinnäytetyömme luotettavuuden. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, miten totuus on muodostunut tutkijan ja tutkittavan välille. Todeksi vahvistettavuudella osoitetaan tutkimustulosten perustuvan aineistoon. Merkityksellisyydellä puolestaan tarkoitetaan tutkittavan ilmiön esiintymistä ja merkitystä kyseisessä tutkimuskontekstissa. Erityisesti todeksi vahvistettavuus nousee opinnäytetyömme luotettavuuden kannalta esille, koska nuorten tarinat ovat suora lainaus haastatteluista. Tämä takaa, ettemme ole itse vaikuttaneet tarinoihin vaan ne ovat sanasta sanaan, kuten nuoret ovat haastatteluissa kertoneet. (Huhtala & Juutinen 2010, 28-31.) (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2013.)

Pystymme monilla eri menetelmillä takaamaan luotettavuuden opinnäytetyöllemme. Haastatteluiden tarkka selostus on yksi niistä. Haastatteluihin liittyvistä asioista täytyy kuvata muun muassa olosuhteet, paikat, käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät ja virhetulkinnat haastattelutilanteissa sekä oma arviointimme tilanteesta. Suoria haastatteluotteita käyttämällä opinnäytetyössä pystymme perustelemaan tuloksia ja niiden tulkintaa. Paikalla, ympäristöllä sekä meidän haastattelijoiden omalla olemuksella oli tärkeä rooli haastatteluiden onnistumisen kannalta. On tärkeää valita haastattelun toteutukselle nuorelle luonteva ja turvallinen paikka, jossa nuori ei koe oloaan epämiellyttäväksi. Nuoret valitsivatkin haastattelupaikaksi oman kodin, mikä oli heille turvallisim ja luontevin paikka toteuttaa haastattelu. Nuorille annettiin mahdollisuus vaikuttaa haastattelun ajankohdan ja paikan valintaan. Nuorella oli myös mahdollisuus halutessaan lopettaa haastattelu kesken kaiken ja jatkaa myöhemmin. Annoimme nuorille myös halutessaan mahdollisuuden vaikuttaa taustatietoihin, kuten ikään ja sukupuoleen. Tällä takasimme, ettei nuorta ole mahdollista tunnistaa tarinoista. Kävimme haastattelut tarkasti läpi, jottei siellä ilmene asioita, joista nuoren voisi tunnistaa. (Hirsjärvi ym. 2003, 213-215.)

Luotettavuuteen vaikuttaa myös tehty pohjatyö, mihin kuuluu esimerkiksi teemahaastatteluiden rungot. Myöhemmässä vaiheessa aineiston analysointi ja litterointi, sekä tärkeimpien asioiden esille tuominen vaikuttavat luotettavuuteen. Näissä olimme todella tarkkoja, jotta nuorten oma sanoma ja viesti välittyi myös tekstiin, eikä jää ainoastaan nauhalle. Meitä oli kaksi henkilöä tulkitsemassa ja analysoimassa aineistoa, mikä parantaa luotettavuutta. Pysyimme vertailemaan omia muistiinpanojamme sekä toimimme esille näistä eri näkökannat ja myös mahdolliset samat huomiot, joita olimme tehneet. Lisäksi ammatillisuutemme ja haastattelutaitomme vaikuttivat merkittävästi luotettavuuteen. Meidän oli osattava toimia niin, että nuori pystyi avautumaan hänelle vaikeistakin asioista, eikä koe haastattelutilannetta hankalana. (Hirsjärvi ym. 2003, 213-215.)

Aineiston analysoinnissa käytimme kolmea eri analysointimenetelmää, mitä kutsutaan triangulaatioksi. Tämä menetelmä parantaa opinnäytetyöemme luotettavuutta. Meillä oli alusta asti tavoitteena tuoda aineisto kahdella tapaa esille opinnäytetyössämme; tarinoina ja tuloksina. Jotta saimme aineistosta kaiken irti, ei yksi tietty analysointitapa olisi sopinut tähän. Etsimme analysointitavat, joilla saamme tuotua aineiston esille parhaalla mahdollisella tavalla ja löydämme vastaukset tutkimustehtäviimme. Tarinoiden suorat lainaukset haastatteluista vahvistavat aineistomme luotettavuutta ja myös liitteenä oleva aineiston analysointi todentaa saadut tulokset ja vastaukset tutkimustehtäviimme. Pelkistetyistä ilmauksista syntyneet ala- ja yläkategoriat vahvistavat, että aineistot vastaavat opinnäytetyöemme tavoitetta ja tarkoitusta sekä samat teemat nousevat siellä esille, mitkä ovat kulkeneet läpi opinnäytetyöemme.

9.3 Eettisyys

Eettisyys on korostunut alusta asti opinnäytetyössämme. Haastatteluiden kohdejoukkona ovat olleet nuoret ja aihe itsessään on hyvin henkilökohtainen ja arkakin. Tästä syystä eettisyys on ollut tärkeä osa koko työtä ja se onkin ohjannut toimintaamme monella tapaa.

Haastattelut toteutettiin anonyymina eli kenenkään haastateltavan henkilöllisyyttä ei tuotu julki. Tarjosimme haastateltaville mahdollisuuden muuttaa heidän taustatietojaan opinnäytetyöhön, esimerkiksi sukupuolen ja iän. Tällä pystyimme takaamaan, että haastateltavien henkilöllisyys pysyy salassa, eivätkä nuoret ole tunnistettavissa tarinoiden perusteella. Olimme myös muilta osin hyvin tarkkoja, ettei tarinoissa tule esille asioita, mistä nuoret voisi tunnistaa. Otimme muun muassa paikkakunnat sekä sukulaisten ja ystävien nimet pois. Kerroimme

nuorille haastattelutilanteen alussa, että he saavat kertoa sekä puhua haastatteluissa vapaasti elämästään ja me huolehdimme, ettei mitään tunnistamiseen vaikuttavia tietoja tule opinnäytetyössä esille. Tämä helpotti myös nuorten avautumista haastattelutilanteessa, koska heidän ei tarvinnut huolehtia, jos puhuivat esimerkiksi lähipiirin henkilöistä nimellä.

Ennen haastatteluiden toteutusta annoimme haastateltaville riittävästi informaatiota opinnäytetyöstämme ja siitä, mihin heidän kertomuksensa päätyvät ja miten niitä opinnäytetyössä käytetään. Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Ennen kuin aloitimme haastattelut, kirjoitimme jokaisen haastateltavan kanssa haastattelusopimuksen (Liite 2). Sopimus piti sisällään kirjallisen tiedon siitä, mihin kummatkin osapuolet ovat lupautuneet. Kummal-
lekin osapuolelle jäi oma kopio haastattelusopimuksesta. Lisäksi haastateltavat suostuivat siihen, että voimme olla yhteydessä heihin, mikäli tarvitsemme jälkepäin tarkennusta haastatteluiden sisältöön. Haastattelusopimuksessa oli myös meidän yhteystiedot, jotta nuori pysyi jälkepäin olemaan meihin yhteydessä, jos heillä tuli esimerkiksi jotain kysyttävää tai lisättävää haastatteluihin liittyen. Ennen haastatteluiden alkua kerroimme sopimuksen lisäksi myös tarkemmin opinnäytetyöstämme ja nuorilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä siihen liittyen.

Nuorille annettiin mahdollisuus itse päättää, missä ja milloin haastattelut toteutettiin. Lisäksi he saivat myös päättää siitä, keitä haastatteluun osallistuu. Nuoret saivat halutessaan ottaa haastatteluun mukaan läheisen ihmisen tai tukihenkilön, mikäli se helpottaa nuoren kynnystä kertoa asioistaan tai hän koki sen muuten esimerkiksi auttavan jännitykseen. Ennen haastatteluiden aloitusta tutustuimme nuorten kanssa ja keskustelimme vapaamuotoisesti opinnäytetyöstämme sekä nuoria kiinnostavista asioista. Tämä kevensi tunnelmaa ja helpotti haastatteluiden aloitusta. Saimme luotua myös vuorovaikutus- ja luottamussuhteen nuoreen, mikä on tärkeää ja merkittävää haastatteluiden onnistumisen kannalta. Nuorilla oli myös mahdollisuus haastattelun aikana kysyä meiltä heitä askarruttavia asioita. Painotimme heille, että he saavat kertoa asioistaan juuri sen verran kuin haluavat ja kaikista henkilökohtaisimpia asioita ei tarvitse tuoda esille. Kerroimme nuorille myös, että emme muuta heidän kertomuksiaan vaan haastattelut tulevat sellaisenaan opinnäytetyöhön, mutta henkilöllisyyden kannalta tunnistettavat asiat otamme kuitenkin pois. Huomioimme eettisyyden koko työskentelyn ajan. Erityisesti se korostui itse haastatteluissa ja niiden esiin tuomisessa opinnäytetyössä.

9.4 Oman ammatillisuuden kehittyminen

Opinnäytetyön tekeminen on ollut todella mielenkiintoista ja palkitsevaa meille molemmille. Olemme todella iloisia ja tyytyväisiä siitä, mitä olemme omalla työllämme vuoden aikana saavuttaneet. Nuorten päihdepalveluiden kehittäminen Kainuuseen on noussut meille todella tärkeäksi ja sydäntä lähellä olevaksi aiheeksi. Aihe on kaikin puolin ollut ajankohtainen ja tärkeä, mikä on motivoinut meitä työstämään opinnäytetyötämme koko ajan enemmän ja enemmän. Alusta alkaen meille oli selvillä, että tahdomme tehdä parhaamme ja tarjota opinnäytetyömme tilaajalle mahdollisimman hyvää materiaalia nuorten päihteidenkäytön tilanteesta Kainuussa. Tärkeää oli myös tuoda esille nuorten kokemuksia Kainuun päihdepalveluista, jotta Tieto toiminnaksi -hanke saa kuulla nuorten näkemyksiä tämän hetkisistä palveluista. Vuoden aikana meille on selvinnyt myös se, että tulevaisuudessa tahdomme jatkaa nuorten kanssa tehtävää päihde- ja mielenterveystyötä sekä kehittää osaamistamme entistä enemmän.

Nuorten elämäntarinat ovat realistisia, totuudenmukaisia ja ajatuksia herättäviä. Ne ovat todellisen elämän esimerkkejä siitä, millaista nuorten päihteidenkäyttö voi olla. Nuorten kokemukset Kainuun päihdepalveluista osoittavat, että tämänhetkisissä palveluissa olisi selkeästi parantamisen ja kehittämisen varaa. Opinnäytetyössämme onnistuimme löytämään vastaukset kaikkiin tutkimustehtäviimme, sekä pysyimme koko prosessin ajan tavoitteessamme. Opinnäytetyön sisältö vastaa myös hyvin sen tarkoitusta. Olemme molemmat todella tyytyväisiä lopputulokseen.

Alaikäisten nuorten löytäminen opinnäytetyömme haastatteluun oli yksi työmme kulmakivistä. Alun perin oli tarkoitus, että kaikki haastateltavat ovat alle 18-vuotiaita nuoria. Emme kuitenkaan löytäneet alaikäisiä nuoria haastatteluihin etsinnöistä huolimatta. Ongelma ratkaistiin kuitenkin nostamalla haastatteluihin osallistuvien nuorten ikäraja. Tämän ansiosta löysimme opinnäytetyöhömme vapaaehtoiset, pääteemoihin erittäin hyvin sopivat nuoret, joilla oli runsasta päihteidenkäyttöä taustalla sekä kokemusta Kainuun päihdepalveluista. Saimme opinnäytetyöhömme monipuoliset ja mielenkiintoiset aineistot, joita pystyimme hyödyntämään nuorten elämäntarinoissa sekä tulokset ja johtopäätökset osiassa. Loppujen lopuksi kohdejoukon valinnassa olikin hyvä, että nuoret olivat täysi-ikäisiä. Se teki haastatteluiden toteutuksesta eettisesti helpompaa ja aineistot olivat laajempia, kuin mitä ne todennäköisesti olisivat alaikäisten kohdalla olleet. Mikäli nuoret olisivat olleet alaikäisiä, olisi meidän täytynyt eetti-

sistä syistä kysyä lupa haastattelun toteutukseen myös heidän vanhemmiltaan. Tällöin olisimme saattaneet asettaa nuoret kiusalliseen tilanteeseen. Vanhemmat olisivat saattaneet myös haluta lukea alaikäisen lapsensa haastattelun, jolloin nuori ei välttämättä olisi pystynyt avautumaan asioistaan yhtä luontevasti kuin nyt.

Opinnäytetyömme jättää jälkeensä myös hyviä aiheita jatkotutkimuksille. Entuudestaan tiedetään, että Kainuussa olevia päihdepalveluita tulee kehittää ja palveluista löytyy runsaasti epäkohtia. Jatkotutkimuksissa voitaisiinkin selvittää, kuinka päihteitä käyttäviä nuoria sekä heidän perheitään voitaisiin auttaa päihdeongelman kanssa avohuollon keinoin. Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös nuorille kehitettyjen ja suunnattujen päihdepalveluiden toimivuuden arviointi Kainuussa. Päihdepalveluiden toimivuutta voitaisiin arvioida sekä nuorten että nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden näkökulmasta. Näin ollen saataisiin monipuolisesti selville, onko päihdepalveluiden kehittämisessä onnistuttu. Myöhemmin voitaisiin myös tutkia, onko nuorten päihteidenkäyttö vähentynyt päihdepalveluiden myötä.

Opinnäytetyön aihe ja sisältö tukevat vahvasti ammatillista kehittymistämme. Mikäli tulevaisuudessa pääsemme työskentelemään nuorten kanssa, pystymme tuomaan opinnäytetyötämme esille työyhteisössä ja siten kehittämään myös työyhteisön toimintatapoja. Nuorten kanssa tehty yhteistyö ja keskusteleminen kehittivät myös vuorovaikutustaitojamme. Sen ansiosta saimme lisää rohkeutta kohdata haastavissa elämäntilanteissa olevia nuoria. Saimme arvokasta tietoa muun muassa siitä, millaista nuorten kanssa tehtävä päihde- ja mielenterveysyö voi vaikeimmillaan olla. Oli todella ajatuksia herättävää nähdä ja kuulla, millaista päihderiippuvaisen elämä todellisuudessa voi olla. Karu totuus herätti meissä molemmissa vahvoja tunteita siitä, että tahdomme auttaa heitä ja tehdä tulevaisuudessa työtä päihdeongelmien vähentämiseksi sekä hoidon parantamiseksi.

Opinnäytetyömme tuki myös ammatillista kehittymistämme sairaanhoitajan kompetenssien kautta. Näitä kompetensseja olivat hoitotyön asiakkuusosaaminen, terveyden edistämisen osaaminen sekä opetus- ja ohjausosaaminen. Hoitotyön asiakkuusosaaminen näkyi opinnäytetyössämme parhaiten teoreettisen tiedon hallinnassa. Opinnäytetyössämme oli tärkeää omaksua riittävästi teoreettista tietoa nuorten päihteidenkäytöstä, päihdepalveluista, lakiasetuksista ja päihdetyöstä. Tämä oli koko opinnäytetyömme perusta. Koko opinnäytetyömme tarkoituksena on puolestaan edistää nuorten hyvinvointia ja terveyttä, mikä tukee terveyden edistämisen osaamisen kompetenssia. Nuorten päihteidenkäyttöön puuttuminen ja päihde-

palveluiden kehittäminen ovat tärkeä osa terveyden edistämistä. Opetus- ja ohjausosaaminen näkyy opinnäytetyössämme nuorten kanssa tehdyssä yhteistyössä ja haastatteluissa. Nuorten ohjaaminen ja riittävän informoinnin antaminen olivat erityisen tärkeässä roolissa haastatteluiden toteutuksessa. Kaikki kolme sairaanhoitajan kompetenssia ovat toteutuneet koko opinnäytetyöprosessimme ajan monipuolisesti ja näkyy erityisesti valmiissa työssä ja sen hyödyntämisessä jatkossa. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2013.)

Sairaanhoitajien yhteiset kompetenssit ovat laadittu ammattikorkeakoulujen rehtorineuvostossa eli ARENE ry:ssä. Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit ovat perusta opiskelijan ammatillisuuden ja asiantuntijuuden kehittymiselle. Yhteiset kompetenssit myös luovat perustan työelämässä toimimiselle ja yhteistyölle. Ammattikorkeakoulututkinnon osaamisen kuvauksessa oppimisen taitoja ovat kysy arvioida ja kehittää osaamista ja oppimistapoja. Lisäksi opiskelija osaa hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa kriittisesti. Opiskelija osaa myös ottaa vastuuta ryhmän oppimisesta ja opitun tiedon jakamisesta. Mielestämme nämä ovat toteutuneet myös meidän opinnoissamme sekä erityisesti tässä opinnäytetyössä. Meille on ollut tärkeää hankkia tietoa nuorten päihteidenkäytöstä sekä mahdollisuuksista, joiden avulla nuorten päihdepalveluita Kainuussa voitaisiin kehittää. Olemme myöskin käsitelleet ja arvioineet saamaamme tietoa kriittisesti. (ARENE 2010.)

Lähteet

- Alkoholilaki. 1143/1994. Finlex. Viitattu 29.8.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143> .
- Anderson, Kellie. 1995. Young people and alcohol, drugs and tobacco. WHO Regional Publications, European Series, No. 66.
- ARENE ry. 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehysten (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. Viitattu 3.11.2013:
http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/taeydennyskoulutus/lindex_html/ARENEn_suositus.pdf .
- Elämä on parasta huumetta Ry. 2013. Viitattu 22.10.2013:
<http://www.eoph.fi/toiminta/sosiaalinen-media/irc-galleria/irc-gallerian-teemaviikot/ruiskujen-vaihtaminen-hoitoa-vai/> .
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Espoon kaupunki. Sivistystoimi 2012. Päihteidenkäytön ennaltaehkäiseminen ja varhainen puuttuminen lasten ja nuorten palveluissa. Viitattu 20.9.2013:
www.espoo.fi/download/noname/%7B3169D7FB-AEA4-45D6.../17341 .
- Fröjd, S., Kaltiala-Heino, RK., Ranta, K., Von der Pahlen, B. & Marttunen, M. 2009. Nuorten ahdistus ja päihteidenkäyttö - Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hannula, M. 2009. Onko päihdetyössä sijaa perheelle? A-klinikkasäätiö. Viitattu 22.10.2013:
<http://www.a-klinikka.fi/tiimi/474/onko-paihdeyossa-sijaa-perheelle> .
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, H. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huhtala, M. & Juutinen, T. 2010. Tapaajavanhempien kokemuksia ja toivomuksia sosiaalisesta tuesta vanhemmuuteensa. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Huumausainelaki. 373/2008. Finlex. Viitattu 29.8.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373> .

Ikäheimo, S.M. 2011. Mielellään Kainuussa kaiken ikää. Kainuun mielenterveys- ja päihdestrategia 2011-2016. Kainuun maakunta –kuntayhtymä. Kajaani: Kajaanin kirjapaino.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän palvelut. 2013. Viitattu 10.9.2013:
http://maakunta.kainuu.fi/lastenkoti_salmila .

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2013. Viitattu 22.2.2013 ja 17.5.2013:
<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Etusivu> .

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2013. Viitattu 8.9.2013:
<http://www.kamk.fi/fi/Opiskelijalle/Opetustarjonta/Ammattitaitovaatimukset> .

Kangas, P. 2012. Nuoret näpistelijät piinaavat kajaanilaisia liikkeitä. Kainuun sanomat. Viitattu 22.10.2013:
<http://www.kainuunsanomat.fi/Kainuu/1194749034020/artikkeli/nuoret+napistelijat+piinaavat+kajaanilaisia+liikkeitä.html> .

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... - Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1991. Sisällön analyysi. Hoitotiede vol.11 no 1/99.

Lastensuojelulaki. 417/2007. Finlex. Viitattu 29.8.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> .

Lepistö, J. & Marttunen, M. 2007. Nuorten päihdeongelmien hoito. Kansanterveyslaitos. Viitattu 22.10.2013: <http://demo.seco.tkk.fi/terveysuomi/item/ktl:12383> .

Limingan koulutuskeskus. 2013. Viitattu 10.9.2013:
http://www.liikk.fi/tehostetun_hoidon_osastot.html .

Luopa, P., Lommi, A., Kinnunen, T. & Jokela, J. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely 2000-2009. Raportti 20/2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Kaikkonen, R., Koponen, P., Ovaskainen, M-L., Sippola, R., Virtanen, S. & Laatikainen, T. LATE- työryhmä (toim.). 2010. Lasten terveys. LATE- tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. THL. Raportti 2/2010. Helsinki: Ylioppilaspaino.

Nuorisolaki. 72/2006. Finlex. Viitattu 29.8.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> .

Piisi, R. 2001. Huumetyö. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Pikkarainen, S. 2012. Lapsiperheiden ja nuorten päihdepalvelujen kehittämislinjauksia - Tietoa päihteistä ja päihdepalvelujen tarpeesta Kainuussa, Tieto toiminnaksi - Lapsiperheiden päihdepalvelujärjestelmän kehittäminen Kainuuseen –hanke 139/THL/TE/2012. Kainuun maakunta –kuntayhtymä.

Pirskanen, M. 2007. Nuorten päihteettömyyden edistäminen. Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Päihdehuoltolaki. 41/1986. Finlex. Viitattu 29.8.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041> .

Raittiustyölaki. 828/1982. Finlex. Viitattu 23.10.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820828> .

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Narratiiviset tarkastelutavat. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 28.10.2013: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html .

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemahaastattelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tieto-varanto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 22.2.2013: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html .

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Triangulaatio. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 31.10.2013: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html .
- Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainväliseen mediakasvatuksen- ja säätelyn käytäntöihin. Media kasvatus seuran julkaisuja 2/2007. Viitattu 22.10.2013: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf> .
- Sosiaali- ja terveystieteiden valvontavirasto. 2011. Tupakkatuotteita ei saa pitää esillä vähittäiskaupassa ensi vuoden alusta lukien – Valviran asiaa koskevat ohjeet. Viitattu 22.10.2013: http://www.valvira.fi/valvira/ajankohtaista/tupakkatuotteita_ei_saa_pitaa_esilla_vahittaiskaupassa_ensi_vuoden_alusta_lukien_-_valviran_asiaa_koskevat_ohjeet .
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 14.8.2013: http://www.stm.fi/hyvinvointi/paihdehaitat/ehkaiseva_paihdeyto .
- Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 10.9.2013: <http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti/> .
- THL. Adsume, nuorten päihdemittari. 2013. Viitattu 18.10.2013: www.thl.fi .
- THL. Ehkäisevä päihdetyö. 2013. Viitattu 22.2.2013 ja 6.9.2013: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/ehkaiseva-paihdeyto .
- THL. Kouluterveyskysely 2011. Viitattu 20.9.2013: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a3081e2a-52be-4c3a-af4a-2193e9e0b6ab> .
- THL. Miten nuoret juovat? 2013. Viitattu 14.10.2013: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/miten-nuoret-juovat#suomalaiset .
- THL. Nuorten päihdepalvelut. 2013. Viitattu 22.2.2013: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/nuorten-paihdepalvelut .
- THL. Päihdetilastollinen vuosikirja 2012. Alkoholi ja huumeet. Sosiaaliturva 2012. Suomen virallinen tilasto. Viitattu 22.10.2013:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/kokoomajulkaisut/paihdetilastollinen_vuosikirja.

Tilastokeskus. Teemahaastattelu. Viitattu 22.2.2013:
<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tupakkalaki. 693/1976. Finlex. Viitattu 28.9.2013:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>.

Wiens, V. & Karttunen, M. 2010. Nuorten näkemyksiä mielenterveys- ja päihdepalveluista Länsi-Pohjassa. Tervein mielin Pohjois-Suomessa -hanke. Viitattu 16.10.2013:
<http://www.tmps.fi/>.

LIITTEET

OPINNÄYTETYÖN HAASTATTELURUNKO

1. Päihteitä käyttävä nuori, alakoulu – yläkoulu – nivelvaiheen tarkastelua nuoren näkökulmasta.

TEEMA 7: Ala-yläkoulu siirtymävaihe?

2. Lastensuojelun asiakkaana alle 18–vuotiaana ollut nuori, jolla runsasta ja säännöllistä päihteiden käyttöä.

TEEMA 7: Päihteiden käyttö? Miten lastensuojelu puuttunut asiaan?

3. Huumeita käyttävä nuori, jonka syrjäytymiskierre havaittavissa.

TEEMA 7: Huumeiden käyttö?

4. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa on päihteitä käyttävä nuori, jolla korkeat pisteet nuorten päihdemittarissa.

TEEMA 7: Päihteiden käyttö? Miten koulu-/opiskelijaterveydenhuolto puuttunut päihteiden käyttöön?

1. VARHAISLAPSUUS (0-7v.)

- Ketä perheeseen on kuulunut lapsuudessa?
- Mitä muistat varhaislapsuudesta? (hyvät/huonot muistot)
- Millainen olet ollut lapsena? Miten vanhemmat ovat kuvanneet lapsuuttasi?

2. ALA-ASTE

- Mitä muistat ala-aste ajoista?
- Minkälaisia muutoksia elämässä tapahtunut?
- Ala-asteen hyvät ja huonot kokemukset ja muistot?
- Kotiympäristö ja perhe?
- Suhtautuminen päihteisiin?

3. YLÄASTE

- Ala-yläkoulu siirtymävaihe: Miltä tuntui mennä yläasteelle? Tapahtuiko joitain muutoksia yläasteelle mennessä?
- Kaveripiiri? Säilyikö vanhat kaverit ja tuliko uusia? Muuttuiko kaveripiiri yläasteen aikana?
- Päihteidenkäyttö yläasteaikana? Asenne päihteisiin yläasteella?
- Hyvät ja huonot muistot sekä kokemukset?
- Kotiympäristö ja perhe?

4. PERUSKOULUN JÄLKEINEN AIKA

- Mitä tapahtui yläasteen jälkeen? Tulevaisuuden suunnitelmat/haaveet?
- Kaveripiiri?
- Päihteidenkäyttö?
- Kotiympäristö ja perhe?

5. NYKYTILANNE

- Miten kuvailisit omin sanoin tämän hetkistä elämän tilannetta?
- Päihteidenkäyttö tällä hetkellä?

6. PÄIHTEET JA PÄIHDEPALVELUT

- Milloin päihteidenkäyttö alkoi? Kuinka runsasta päihteidenkäyttö oli? Mitä päihteitä käytit? Mistä luulet päihteidenkäytön johtuneen?
- Ketkä puuttuivat päihteidenkäyttöön? Kannatteleva/turvallinen henkilö? Millaista tukea/apua sinulle tarjottiin? Mitä päihdepalveluja käytit?
- Miten koit saavasi apua päihdeongelmaan?
- Kokemukset päihdepalveluista? Hyvät/huonot kokemukset?
- Minkälaisia päihdepalveluita toivoisit olevan?
- Mitä haluaisit sanoa Kainuun päihdepalvelujärjestelmälle?

Opinnäytetyön haastattelusopimus

Opiskelijat Silja Makkonen ja Petra Kemppainen Kajaanin ammattikorkeakoulusta haastattelevat teitä opinnäytetyöhön, jonka aiheena ovat nuorten päihdepalvelut Kainuussa. Haastatteluita ja siinä esille tulleita asioita käytetään opinnäytetyössämme. Emme tuo opinnäytetyössämme esille haastateltavan henkilötietoja, tai muita tietoja joista haastateltavan pystyy tunnistamaan. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltava voi vastata vain sellaisiin kysymyksiin, joihin haluaa vastata. Haastateltava voi halutessaan myös lopettaa haastattelun kesken.

Tarvittaessa haastateltava voi olla meihin yhteydessä, mikäli haluaa tarkentaa joitain haastatteluissa kertomiaan asioita tai hänellä ilmenee kysymyksiä haastatteluun tai opinnäytetyöhön liittyen. Allekirjoittamalla annatte suostumuksen myös meille olla yhteydessä teihin, jos tarvitsemme tarkennusta haastatteluun liittyen.

Muuta huomioitavaa:

Haastattelijat:

Silja Makkonen _____ puh.

Petra Kemppainen _____ puh.

Haastateltava:

_____ puh. _____

Päivämäärä _____ ja paikka: _____

HAASTATTELUAINEISTON PELKISTÄMINEN JA AINEISTON LUOKITTELU

1. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet nuorten päihteidenkäyttöön?

Alkuperäiset ilmaukset:

"Siinä vähän niinku muuttu kaveripiiri"
"Ka piti varmaan just semmosta hyväksyntää hakee porukoilta"
"Vanhempien ero on vaikuttanu jollai tavalla"
"Kiinnostus päibheitä kohtaan"
"Kaveripiiri oli niin paljon vanhempi"
"Jobtu jostaki lapsuudenaikaisesta, jostaki semmosesta ahdistuksesta, mitä ei oo niinku käsitelly ikinä"
"Ehkä se oli välillä semmone ahdistuksen purkamiskeino"

Pelkistetyt ilmaukset:

Kaveripiirin muuttuminen
Hyväksynnän hakeminen/
ryhmänpaine
Lapsuudenaikaiset kokemukset
Kokeilunhalu/kiinnostus päihteisiin
Kaveripiiri
Lapsuudenaikaiset kokemukset/
ahdistus
Ahdistuksen lieventäminen

2. Millaisia kokemuksia nuorilla on päihdepalveluista Kainuussa?

Alkuperäiset ilmaukset:

"Jouduin sitten sinne nuorisokotiin"
"Mä kävin siellä sosiaalitoimessa silloin yläasteella seiskalla"
"Vaikka silleen päihteidenkäyttö oli tosi runsasta ja ongelmallista, niin ei niitä kontakteja silleen"

Pelkistetyt ilmaukset:

Nuorisokoti
Sosiaalitoimi
Ei juurikaan kontakteja

paljoo tullu”

*”Yläasteella koulukuraattori, mut ei minun mielestä
häenkään silleen siihen päihteidenkäyttöön puuttunu”*

Koulu

”Olin nuoriso-osastolla”

Nuorisopsykiatrian palvelut

3. Miten päihdepalveluita voitaisiin kehittää Kainuussa

Alkuperäiset ilmaukset:

*”Pitäis kehittää enemmän sitä niinku ennalta-
ehkäisyä, että vois esimerkiksi käyä siellä nuoren
kotona”*

Ennaltaehkäisy

”Pitäis kehittää sitä avoimuolon puolta”

Avohuolto

*”Vois siis olla oikeudenmukainen ja toimia siis
oikeella tavalla niinkasti että nuoret oppii siitä”
(Nuorisokoti)*

Oikeanlainen kohtelu

*”Mielestä pitäis olla joku oikeesti matalan kynnyksen
paikka, joka ois vaikka tuolla kaupungissa tai
koulujen yhteydessä, sitä kautta pystys varaamaan
vaikka ajan jonneki, jos haluaa jutella tai tarvii
muuta apua ja pystys nykäsee hihasta sitä tuttua
työntekijää”*

Matalan kynnyksen palvelut

”Etsivä nuorisotyö on tosi hyvä juttu”

Etsivä nuorisotyö

*”Pitäis oikeesti olla kans se puhtaitten neulojen
vaihtopaikka”*

Puhtaiden neulojen vaihtopiste

*”Vinkki täällä pitäis olla. Puhtaat neulat pitäis pystyä
vaihtamaan. Vanhat neulat puhtaisiin”*

Puhtaiden neulojen vaihtopiste

Pelkistetyt ilmaukset

Alakategoria

Yläkategoria

Kaveripiirin muuttuminen

Hyväksynnän hakeminen

Ryhmänpaine

Lapsuudenaikaiset kokemukset (2)

Kokeilunhalu

Kiinnostus päihteisiin

Kaveripiiri

Ahdistus

Ahdistuksen lieventäminen

Nuorisokoti

Sosiaalitoimi

Ei juurikaan kontakteja

Koulu

Nuorisopsykiatrian palvelut

Ennaltaehkäisy

Avohuolto

Oikeanlainen kohtelu

Matalan kynnyksen palvelut

Etsivä nuorisotyö

Puhtaiden neulojen vaihtopiste (2)

NUORTEN

PÄIHTEIDENKÄYTTÖÖN

VAIKUTTAVAT

TEKIJÄT

NUORTEN

PÄIHDE-

PALVELUT

KAINUUSSA

KOKEMUKSET

PÄIHDEPALVELUISTA

PÄIHDEPALVELUIDEN

KEHITTÄMISKOHTEET